

Rundskriv til forskrift om Reindriftens Utviklingsfond

Forskrift for Reindriftens Utviklingsfond (RUF-forskriften) ble fastsatt av Landbruks- og matdepartementet den 21. juni 2011 og sist endret ved forskrift 26. juni 2018 nr. 1030.

Forskriften er hjemlet i Stortingets årlige budsjettvedtak om reindriftsavtalen, som er en næringsavtale mellom staten og Norske Reindriftssamers Landsforbund. Budsjettvedtaket er hjemlet i Grunnloven § 75.

Dette rundskrivet gir veiledning til reglene i forskriften. Kapittelinnvidlingen følger paragrafene i forskriften. I tillegg til rundskrivet kan de styrende dokumentene ([Landbruks- og matdepartementets tildelingsbrev, Meld. St. 32 \(2016-2017\)](#), [Jeløy-plattformen](#), [Reglement for økonomistyring i staten](#), [Reindriftsavtalen 2018/2019](#) og [Prop. 92 S \(2017-2018\)](#)) være momenter ved tolkning av forskriftens bestemmelser.

Forskrift, rundskriv og søknadsskjema for de forskjellige ordningene i forskriften er tilgjengelig på hjemmesiden til Landbruksdirektoratet – www.landbruksdirektoratet.no.

Innhold

RUNDSKRIV TIL FORSKRIFT FOR REINDRIFTENS UTVIKLINGSFOND	1
BEGREPSAVKLARINGER, SAKSBEHANDLING OG FELLES BESTEMMELSER	6
1. BEGREPSAVKLARINGER OG SAKSBEHANDLING	6
1.1 FORMÅLET MED RUNDSKRIV	6
1.2 BEGREPSAVKLARINGER OG PRESISERINGER	6
1.3 DE FORSKJELIGE FORVALTNINGSORGANERS ROLLE I TILSKUDDSBEHANDLINGEN	6
1.4 HVEM KAN SØKE OM TILSKUDD ETTER RUF-FORSKRIFTEN?	6
1. TIL § 1-1 – FORMÅL	6
2. TIL § 1-2 – STYRET FOR REINDRIFTENS UTVIKLINGSFOND	7
2.1 FØRSTE LEDD	7
2.2 TREDJE LEDD	7
3. TIL § 1-3 – ØKONOMISKE RAMMER	8
3.1 FØRSTE LEDD	8
3.2 ANNET LEDD	8
4. TIL § 1-5 – VIRKEOMRÅDE	9
4.1 FØRSTE LEDD	9
4.2 ANNET LEDD	9
5. TIL § 1-6 – FELLESVILKÅR	9
6. TIL § 1-7 – KRAV TIL SØKNAD	10
6.1 FØRSTE LEDD	10
6.2 ANNET LEDD	10
7. TIL § 1-8 – SAKSBEHANDLING OG KONTROLL	10
7.1 FØRSTE OG ANNET LEDD	10
7.2 TREDJE LEDD	11
7.3 FJERDE LEDD	12
7.4 OPPFØLGING AV VEDTAK	12
8. TIL § 1-9 – KLAGEADGANG	13
9. SANKSJONSMULIGHETER	13
KAPITTEL 4 – TILSKUDD TIL REINDRIFTSANLEGG	14
1. FORMÅL	14
2. TIL § 4-1 DEFINISJONER	14
2.1 HVA ANSES SOM REINDRIFTSANLEGG	14
2.1.1 Slakteanlegg	14
2.1.2 Gjerder-/anlegg	14
2.1.3 Tilskuddsgrunnlag	15
3. TIL § 4-2 – VILKÅR FOR TILSKUDD	16
3.1 FØRSTE LEDD - HVEM KAN SØKE	16
3.2 ANDRE LEDD - BRUKSREGLER OG DISTRIKTSPLANER	16
3.3 TREDJE LEDD - OPPFYLLELSE AV TILSKUDDSFORSKRIFTENE	16

3.3.1	<i>Siidaandeler</i>	16
3.3.2	<i>Reinbeitedistrikt</i>	17
3.4	FJERDE LEDD - NYINVESTERINGER/NYBYGG, UTVIDELSER ELLER STØRRE OMBYGGINGER.....	17
3.5	FEMTE LEDD - REINDRIFTSANLEGGET MÅ IKKE VÆRE PÅBEGYNT ELLER FERDIG.....	17
3.6	SJETTE LEDD – VEDLIKEHOLD, FLYTTBARE OG MIDLERTIDIGE GJERDER OG ANLEGG MV.....	18
3.6.1	<i>Vedlikehold</i>	18
3.6.2	<i>Flyttbare og midlertidige gjerder og anlegg</i>	18
3.6.3	<i>Tilskudd til rivning av andre reindriftsanlegg</i>	19
3.6.4	<i>Gjerder til konfliktbyggende tiltak</i>	19
3.7	ENDRINGER AV EKSISTERENDE ANLEGG TIL AVLESNING AV ELEKTRONISKE MERKER.....	19
3.8	FRIST FOR GJENNOMFØRING.....	19
4.	TIL § 4-3 – BEREGNING AV TILSKUDD	19
4.1	FØRSTE LEDD – TILSKUDD GIS MED EN ANDEL AV TILSKUDDSGRUNNLAGET.....	19
4.2	ANNET LEDD – SAMLEDE KOSTNADER MÅ OPPGIS.....	20
4.3	TREDJE LEDD – NETTO MATERIALKOSTNADER.....	20
4.4	FJERDE LEDD – LÅN TIL REINDRIFTSANLEGG.....	20
4.5	FEMTE LEDD – UNNTAK.....	21
5.	TIL § 4-4 – SÆRSKILT KRAV TIL SØKNAD	21
5.1	FØRSTE LEDD.....	21
5.1.1	<i>Oppføringstillatelse</i>	21
5.1.2	<i>Kostnadsoversikt, finansieringsplan og målsatt tegning av anlegget</i>	21
5.2	ANNET LEDD.....	23
6.	TIL § 4-5 – SÆRSKILT OM UTBETALING, KONTROLL OG RAPPORTERING	23
6.1.	FØRSTE LEDD - UTBETALING.....	23
6.2	ANNET LEDD – KONTROLL OG RAPPORTERING.....	23
7.	KRAV OM TILBAKEBETALING	24
8.	KLAGEADGANG	24
KAPITTEL 5 – REFUSJON AV KURSAVGIFT		25
1.	BEGREPSAVKLARINGER OG PRESISERINGER	25
2.	TIL § 5-1 - VILKÅR FOR REFUSJON	25
2.1	FØRSTE LEDD.....	25
2.2	ANDRE LEDD.....	25
2.3	TREDJE LEDD.....	25
3.	TIL § 5-2 - BEREGNING AV STØTTE	26
4.	TIL § 5-3 KRAV TIL SØKNADEN	27
5.	KONTROLL OG KLAGEADGANG	27
KAPITTEL 6 – TILSKUDD TIL FELTBARNEHAGE		28
1.	BEGREPSAVKLARINGER OG SAKSBEHANDLING	28
2.	TIL § 6-1 - FORMÅL	28
3.	TIL 6-2 – DEFINISJONER	29
4.	TIL § 6-2 – VILKÅR FOR TILSKUDD TIL FELTBARNEHAGE	29
4.1	VILKÅR 1 - BARN I FELTBARNEHAGE.....	29

4.2 VILKÅR 2 – TILSKUDDSBERETTIGET.....	29
4.3 VILKÅR 3 – VARIGHET	29
4.4 VILKÅR 4 – STØRRE REINDRIFTSAKTIVITETER.....	29
4.5 VILKÅR 5 – PASS AV BARN	29
4.6 VILKÅR 6 – TILHØRIGHET.....	29
4.7 VILKÅR 7 – ALDERSBEGRENSNING.....	29
5. TIL § 6-4 – TILSKUDDETS STØRRELSE	30
6. TIL § 6-5 – SØKNAD OG SØKNADSRIST	30
5.1 FØRSTE LEDD.....	30
5.2 ANNET LEDD	30
5.3 TREDJE LEDD.....	30
7. TIL § 6-6 – UTBETALING.....	30
6.1 FØRSTE LEDD	30
8. TIL § 6-7 – OPPLYSNINGSPLIKT OG KONTROLL.....	31
8.1 FØRSTE LEDD	31
8.2 ANNET LEDD.....	32
9. TIL § 6-8 – RETTING AV FEILUTBETALINGER.....	32
10. TIL § 6-9 – AVKORTNING OG TILBAKEHOLDELSE	34
10.1 FØRSTE LEDD.....	34
10.1.1 Om simpel uaktsomhet.....	35
10.1.2 Når skal bestemmelsen i § 6-9 første ledd brukes?.....	35
10.2 ANNET LEDD.....	35
10.2.1 Virksomhet i strid med lover og regler for reindriftsnæringen.....	36
10.2.2 Vedtak om at lov eller forskrift er overtrådt.....	36
10.2.3 Annet ledd annen setning.....	36
11. TIL § 6-10 – INNKREVING AV TILBAKEBETALINGS- ELLER AVKORTINGSBELØP	37
11.1 FØRSTE LEDD.....	37
11.1.1 Forutsetninger for innkreving.....	37
11.1.2 Om motregning.....	38
11.2 ANNET LEDD.....	38
11.3 TREDJE LEDD	38
11.3.1 Om aktsomhetskravet.....	39
11.3.2 Om grov uaktsomhet og forsett	39
KAPITTEL 8 – TILSKUDD TIL UTGIFTER VED FØRING OG FLYTTING SOM FØLGE AV MANGLENDE KONVENSJON MELLOM NORGE OG SVERIGE OM REINBEITE...40	
1. BEGREPSAVKLARINGER OG SAKSBEHANDLING	40
1.1 BEGREPSAVKLARINGER OG PRESISERINGER	40
1.2 HVEM KAN SØKE OM TILSKUDD?.....	40
2. TIL § 8-1 – FORMÅL.....	41
3. TIL § 8-2 – GENERELLE VILKÅR.....	41
3.1 FØRSTE LEDD	41
3.2 ANNET LEDD	41

3.3 TREDJE LEDD.....	42
3.4 FJERDE LEDD.....	42
4. TIL § 8-3 – BEREGNING AV TILSKUDD TIL FÔRING.....	43
5. TIL § 8-4 – BEREGNING AV TILSKUDD TIL FLYTTING.....	43
6. TIL § 8-5 – SØKNAD OG DOKUMENTASJON	44
5.1 FØRSTE LEDD.....	44
5.2 ANNET LEDD	44
7. TIL § 8-6 – UTBETALING.....	44
7.1 FØRSTE LEDD.....	44
7.2 ANNET LEDD.....	44
8. TIL § 8-7 – OPPLYSNINGSPLIKT OG KONTROLL.....	44
9. TIL § 8-8 – RETTING AV FEILUTBETALINGER.....	45
10. TIL § 8-9 – AVKORTING OG TILBAKEHOLDELSE.....	45
11. TIL § 8-10 – INNKREVIING AV TILBAKEBETALINGS- ELLER AVKORTINGSBELØP	45
KAPITTEL 9 – EKSTRAORDINÆRT TILSKUDD TIL KRISEBEREDSKAP	46
1. TIL § 9-1 – FORMÅL.....	46
2. TIL § 9-2 – DEFINISJONER	46
3. TIL § 9-3 – VILKÅR FOR TILSKUDD.....	46
3.1 FØRSTE LEDD	46
3.1.1 Første ledd bokstav a.....	46
3.1.2 Første ledd bokstav b.....	46
3.2 ANNET LEDD	47
4. TIL § 9-4 – KOSTNADER OG SATSER.....	47
4.1 FØRSTE LEDD	47
4.2 ANNET OG TREDJE LEDD	47
5. TIL § 9-5 – KRAV TIL SØKNAD.....	48
5.1 FØRSTE LEDD.....	48
5.2 ANNET LEDD	48
6. TIL § 9-6 – OPPLYSNINGSPLIKT OG KONTROLL	48
7. TIL § 9-7 – RETTING AV FEILUTBETALINGER	48
8. TIL § 9-8 – AVKORTING OG TILBAKEHOLDELSE	48
9. TIL § 9-9 – INNKREVIING AV TILBAKEBETALINGS- ELLER AVKORTINGSBELØP	48

Begrepsavklaringer, saksbehandling og felles bestemmelser

1. Begrepsavklaringer og saksbehandling

1.1 Formålet med rundskriv

Formålet med dette rundskrivet er å skape en enhetlig, lik og juridisk riktig behandling av søknader med hjemmel i RUF-forskriften.

1.2 Begrepsavklaringer og presiseringer

De forskjellige kapitlene i RUF-forskriften inneholder en rekke begreper som presiseres for å sikre lik og riktig saksbehandling, og for å skape forutberegnelighet for søkere når de leser regelverket. Begrepsavklaringen blir foretatt for hvert kapittel i forskriften.

1.3 De forskjellige forvaltningsorganers rolle i tilskuddsbehandlingen

Styret for Reindriftens utviklingsfond er første instans for behandling av søknader etter forskriften, jf §§ 1-2 og 1-8. Landbruksdirektoratet er sekretariat for fondsstyret.

Avgjørelsesmyndighet er delegert til Landbruksdirektoratet i følgende saker:

- saker av ikke-prinsipiell art med søknadsbeløp på inntil kr 200 000, jf RUF-sak 21/17. Med «*prinsipiell art*» menes saker som enten i omfang eller innhold vil være bestemmende for liknende saker, og saker der det er tvil om tilskuddet faller inn under RUF-forskriften. Saker av prinsipiell art omfatter også saker der søknadsbeløpet er under kr 200 000.
- saker etter RUF-forskriftens kapitler 8-9, jf forskriftens § 1-8 annet ledd. Denne delegasjonen gjelder samtlige saker i disse kapitlene, også saker med søknadsbeløp på over 200 000 og prinsipielle saker.

Både for vedtak fattet av RUF-styret og vedtak fattet av Landbruksdirektoratet etter delegasjon er Landbruks- og matdepartementet (LMD) klageinstans og siste instans. Klager på vedtak som Landbruksdirektoratet har fattet etter delegasjon skal behandles i RUF-styret før de sendes til LMD for endelig behandling.

1.4 Hvem kan søke om tilskudd etter RUF-forskriften?

Det er ikke spesifisert hvem som kan søke om tilskudd etter RUF-forskriften.

Enkelte ordninger i RUF-forskriften har særbestemmelser om hvem som kan søke på ordningen. Dersom slik særbestemmelse ikke foreligger enten i forskriften, eller i egne retningslinjer, vil lovens formål, angivelsen av hva det kan søkes støtte til i § 1-5 og fellesvilkårene avgjøre om søknaden kan innvilges. Det må foretas en konkret vurdering av dette i hver enkelt sak. Ved slik vurdering vil vilkåret i § 1-6 om at det omsøkte tiltaket fremmer reindriften i distriktet og området kunne være avgrensede for hvem som kan søke.

1. Til § 1-1 – Formål

RUF-forskriften har som hovedmålsetting å bidra til å utvikle reindriftsnæringen i samsvar med reindriftspolitiske mål gjennom bruk av økonomiske virkemidler.

Det ledende reindriftspolitiske målet er utvikling av reindriften som økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig næring, jf. reindriftsloven (heretter reinl.) § 1. For å oppnå dette målet oppstiller loven en rekke pliktbestemmelser for reindriftsutøvere, siidaer, reinbeitedistrikter og reindriftsmyndigheter. RUF-forskriften inneholder økonomiske incentiver både for næringen og for andre aktører til å overholde pliktbestemmelsene i reindriftsloven og til å oppnå de overordnede målene. Anvendelse av de enkelte bestemmelsene i RUF-forskriften bør derfor ses i sammenheng med reinl. § 1.

Siden ikrafttredelsen av reindriftsloven av 2007 har de reindriftspolitiske mål endret seg noe. Gjeldende reindriftspolitiske mål fremgår av Meld. St. 32 (2016-2017). Disse målene er blant annet:

- utvikling av reindriftsnæringen som rasjonell, markedsorientert næring som er bærekraftig i et langsiktig perspektiv
- utvikling av reindriftsnæringen som familiebasert næring, der familien kan skape seg økonomisk handlingsrom og frihet til å organisere egen drift
- optimalisering av produksjon med fokus på dyrevelferd og god kjøttkvalitet
- fokus på økologisk bærekraft og reintall.

Ved vurdering av hvorvidt søknad om tilskudd etter RUF-forskriften bør innvilges, skal man derfor se hen til ovennevnte målsettinger.

2. Til § 1-2 – Styret for Reindriftens Utviklingsfond

2.1 Første ledd

I første ledd er det fastsatt hvordan styret i RUF er sammensatt. I henhold til bestemmelsen oppnevner LMD og NRL to medlemmer og to varamedlemmer hver. Praksisen er imidlertid slik at LMD oppnevner leder som ikke har varamedlem, og ett medlem med personlig varamedlem. NRL oppnevner to medlemmer med personlige varamedlemmer.

2.2 Tredje ledd

Landbruksdirektoratet har følgende funksjoner:

- være sekretariat for RUF-styret
- forvalte Reindriftens Utviklingsfond
- foreta utbetalinger fra fondet til de ulike tilskuddsmottakere.

I tilfeller hvor saken ikke er delegert fra RUF-styret til Landbruksdirektoratet, jf punkt 1.4, skal direktoratet forberede saken, lage forslag til vedtak og legge saken frem for RUF-styret i møte.

Landbruksdirektoratet skal rapportere til styret om vedtak som er fattet av direktoratet i kraft av delegasjon. Landbruksdirektoratet forbereder og fremlegger klager på vedtak fattet av RUF-styret og Landbruksdirektoratet.

Vedtak fattet av RUF-styret blir sendt ut av de respektive saksbehandlere hos direktoratet etter at møteprotokollen er godkjent.

Det foreligger egen rutine for behandling av saker i RUF-styret, som finnes [her](#). Rutinen er per oktober 2018 under revidering.

3. Til § 1-3 – Økonomiske rammer

3.1 Første ledd

Hvert år øremerkes det midler til de forskjellige tiltakene som støttes etter RUF-forskriften. Det øremerkes imidlertid ikke midler til alle ordninger i forskrifter. Hvis det ikke er øremerket midler til en ordning som det søkes på, må søknaden finansieres via «fellespotten», som er RUF-styrets frie midler. Da det i de siste årene har vært avsatt svært lite til frie midler, bør RUF-styret, eventuelt Landbruksdirektoratet etter delegasjon foreta en grundig prioritering av søknader før de innvilges.

Søknader skal innvilges innenfor den bevilgede rammen. Dette gjelder både de øremerkede midlene og «fellespotten». Rammen fremkommer i proposisjonen til reindriftsavtalen.

NB! Før det fattes vedtak med hjemmel i RUF-forskriften skal saksbehandler sjekke med økonomiansvarlig i ARD om det er tilstrekkelig med midler til å innvilge søknaden. Dette gjelder både saker som skal legges frem for RUF-styret, og de delegerte sakene.

I henhold til § 1-3 første ledd tredje setning kan fondsstyret avslå søknader ut fra fondets finansielle situasjon. Det betyr at selv om det omsøkte tiltaket oppfyller samtlige vilkår, kan avslaget fattes med den begrunnelse at alle midlene avsatt til RUF det aktuelle året er brukt opp.

3.2 Annet ledd

RUF-styret kan gi **retningslinjer** for enkelteordninger under fondet, samt fastsette nedre grenser for utgiftsposter som gir rett til tilskudd.

RUF-styret har til nå benyttet seg av denne hjemmelen i følgende saker:

- **79/14** – Tilskudd til kvinnerettede tiltak – Hovedprioriteringer og retningslinjer fra 01.01.2015.
- **53/16** – Hovedprioriteringer og retningslinjer for RUFs forskningsmidler.
- **48/18** – Retningslinjer for støtte til juridisk bistand.
- **49/18** – Retningslinjer for sikring av reindriften arealer, jf RUF-forskriften § 1-5 annet ledd bokstav b.

RUF har tidligere hatt nedre grense på kr 15 000 for alle tilskuddsordninger, jf. sak 160/99. Vedtaket ble imidlertid opphevet i sak 44/18 da RUF ikke anså det som hensiktsmessig å opprettholde en slik grense. Det er per d. d. ikke fastsatt nedre grense for utgiftsposter som gir rett til tilskudd bortsett fra de grensene som finnes i selve RUF-forskriften, f eks i § 4-3 første ledd.

4. Til § 1-5 – Virkeområde

4.1 Første ledd

Økonomisk støtte kan innvilges som tilskudd eller lån til ordningene i forskriftens kapitler 3-6, 8 og 9. Disse ordningene blir omtalt i de deler av rundskrivet som gjelder de respektive kapitlene.

4.2 Annet ledd

Økonomisk støtte kan også innvilges til andre tiltak enn de som er nevnt i første ledd, forutsatt at tiltaket er i samsvar med forskriftens formål, jf. § 1-1. I § 1-5 annet ledd bokstavene a-k er det listet opp tiltak som kan støttes etter bestemmelsen. Listen er ikke uttømmende, slik at også andre tiltak som er i samsvar med formålet, kan støttes.

Vurderingen i slike saker er todelt:

- Først må saksbehandler vurdere om tiltaket er i samsvar med formålet. Hvis tiltaket ikke er i samsvar med formålet, skal søknaden avslås allerede der.
- Hvis tiltaket er i samsvar med formålet, må det vurderes om det er hensiktsmessig å gi støtte til tiltaket etter § 1-5 annet ledd (jf. «kan»-formuleringen). Avgjørelser etter § 1-5 annet ledd hører under forvaltningens frie skjønn. Det vil si at selv om tiltaket er i samsvar med § 1-1, kan det være at reindriftsmyndighetene ikke ønsker å støtte tiltaket. Slike tilfeller kan oppstå der søknadsbeløpet i samtlige av omsøkte tiltak er større enn RUF sine frie midler for gjeldende kalenderår.

5. Til § 1-6 – Fellesvilkår

Det generelle hovedvilkåret for å innvilge støtte etter denne forskriften er at tiltaket det søkes støtte til fremmer reindriften i distriktet og området.

En naturlig språklig forståelse av ordlyden tilsier at tiltaket som skal iverksettes må ha et visst omfang og få betydning for en større krets av reindriftsutøvere i distriktet og området. For å fremme reindriften i distriktet og området må tiltaket medføre noe ytterligere positivt enn det som allerede eksisterer i distriktet/området.

Det kan imidlertid ikke kreves at tiltaket umiddelbart vil få direkte virkninger for andre i distriktet/området. For eksempel, kan støtte til kurs i parasittbehandling av rein ha umiddelbare positive virkningen for reieneieren som har tatt kurset. På sikt vil det likevel komme andre i distriktet til gode gjennom bistand til å vaksinere andres dyr. Dette vil igjen gi positive ringvirkninger ved at spredning av smitte begrenses. Vilkåret kan derfor ikke tolkes for snevert.

Enkelte ganger er det hensiktsmessig å vurdere fellesvilkåret i § 1-6 før søknaden blir vurdert etter § 1-5. Hvis tiltaket klart ikke fremmer reindriften i distriktet og området, er det tilstrekkelig å konstatere det for å avslå søknaden.

6. Til § 1-7 – Krav til søknad

6.1 Første ledd

Søknad om støtte sendes Landbruksdirektoratet innen eventuell angitt frist. RUF-forskriftens kapittel 1 inneholder ingen generell frist for innsending av søknader om støtte fra RUF. Det finnes imidlertid egne søknadsfrister i de andre kapitlene, samt i retningslinjer.

Søknadsfristene er følgende:

- kvinnerettede tiltak, jf § 1-5 annet ledd bokstav h – **1. april** og **1. oktober**
- forskningssaker, jf § 1-5 annet ledd bokstav k – **1. mars**
- støtte til omfattende tap av rein i ulykker, jf kapittel 3 – **6 måneder etter at ulykken fant sted**
- refusjon av kursavgift, jf kapittel 5 – **6 måneder etter kursets avslutning**
- tilskudd til feltbarnehage, jf kapittel 6 – **to uker før reindriftsaktiviteten skal gjennomføres**
- tilskudd til utgifter ved fôring og flytting grunnet stengte konvensjonsbeiter, jf kapittel 8 – **31. mars**

6.2 Annet ledd

Dersom det er utarbeidet egne søknadsskjema for de enkelte ordningene, skal skjemaet benyttes. Det er utarbeidet egne søknadsskjemaer for følgende ordninger:

- generelt søknadsskjema for ordninger etter § 1-5 annet ledd. Skjemaet gjelder ikke § 1-5 annet ledd bokstavene f, h og k, samt tilskudd til juridisk bistand.
- tilskudd til juridisk bistand, jf § 1-5 annet ledd bokstav b, jf RUF-sak 48/18
- [kvinnerettede tiltak, jf § 1-5 annet ledd bokstav h](#)
- forskningssaker, jf § 1-5 annet ledd bokstav k
- tilskudd til reindriftsanlegg, jf kapittel 4
- refusjon av kursavgift, jf kapittel 5
- [tilskudd til feltbarnehage, jf kapittel 6](#)
- tilskudd til fôring og flytting på grunn av stengte konvensjonsbeiter, kapittel 8
- ekstraordinært tilskudd til kriseberedskap, jf kapittel 9.

7. Til § 1-8 – Saksbehandling og kontroll

7.1 Første og annet ledd

Hovedregelen er at søknader om tilskudd over RUF-forskriften behandles av RUF-styret. Landbruksdirektoratet er sekretariat for styret. Saksbehandlingen i disse sakene foregår i følgende trinn:

- Saken vurderes av Landbruksdirektoratet, som lager innstilling til RUF-styret.
- RUF-styret vurderer søknaden og enten treffer vedtak i saken, eller sender saken tilbake til Landbruksdirektoratet for flere opplysninger/ny vurdering.

- Etter at protokoll fra møtet er godkjent, sendes vedtaket ut sammen med informasjon om klageadgang og innsyn til søkeren.

Det er viktig at saken forberedes i samsvar med forvaltningslovens regler i §§ 17, 24 og 25. Forslag til vedtak må være tydelig og godt begrunnet. Saksfremlegget må inneholde tilstrekkelig informasjon for at RUF-styret skal kunne foreta forsvarlig saksbehandling av søknaden.

Hvis RUF-styret fatter vedtak i strid med Landbruksdirektoratets innstilling, eventuelt har tilføyelser til forslag til vedtak, må Landbruksdirektoratet som sekretariat påse at RUF-styrets forslag til vedtak er i samsvar med gjeldende lover og regler. For eksempel, er det viktig å påse at vedtaket er tilstrekkelig begrunnet med tanke på eventuell fremtidig klage.

Hvis RUF-styret fremmer forslag om nytt vedtak eller ny begrunnelse, og dette blir vedtatt, må Landbruksdirektoratet påse at styret nedtegner nytt vedtak med begrunnelse som er i tråd med fvl. §§ 24 og 25.

Saker som behandles av RUF-styret skal meldes opp ferdig godkjent fra leder **senest 14 dager** før møtet avholdes. Frist for å sende saken til leder for godkjenning er tre uker før møtedato.

Både RUF-styret og Landbruksdirektoratet (etter delegasjon) kan fastsette nærmere betingelser for støtten i bevilgningsvedtaket. Slike betingelser kan være for eksempel:

- Kun deler av støtte utbetales ved innvilgelsen (for eksempel 50 %). Utbetaling av resttilskuddet er betinget av at søker sender inn dokumentasjon på utgifter og/eller rapport og regnskap innen en nærmere gitt frist.
- Tilskuddet skal være benyttet innenfor et visst tidsrom.
- Prosjektet som finansieres via RUF-forskriften skal være påbegynt innen en viss frist.
- Andre typer betingelser.

NB! Det er ikke adgang for RUF-styret/Landbruksdirektoratet å stille hvilke som helst betingelser/vilkår til begunstigede vedtak. I henhold til alminnelig forvaltningsrett skal følgende være oppfylt:

- Vilkåret må ha saklig sammenheng med begunstigelsen.
- Vilkåret må ikke være uforholdsmessig tyngende i forhold til det som søkes oppnådd.

7.2 Tredje ledd

Landbruksdirektoratet skal anvisa støtten til utbetaling i samsvar med bevilgningsvedtak. For å gjøre dette må saksbehandler som fatter vedtaket/sender ut vedtaksbrev i henhold til godkjent møteprotokoll, sende kopi av vedtaket til økonomiansvarlig i ARD.

Saksbehandler må også følge opp vedtaket, der det for eksempel kreves ettersending av dokumentasjon eller der det er satt vilkår for utbetaling av resttilskudd.

Saksbehandler har ansvar for å følge opp sakene der det er satt vilkår og frister, og der det er foretatt delutbetaling.

NB! Det er svært viktig av tilskuddsmottakers organisasjonsnummer, kontonummer og riktig beløp for tilskudd fremkommer på vedtaket! Dette for å unngå feil ved utbetaling/effektivisere utbetaling.

Hvis tilskuddet utgjør en sum som ikke er avrundet til 100 kroner, skal saksbehandler foreta avrundning til nærmeste 100 kroner i vedtaket.

7.3 Fjerde ledd

RUF-styret kan kreve hele eller deler av støtten avkortet eller tilbakebetalt dersom vesentlige forutsetninger for støtten viser seg ikke å være oppfylt. Slike vesentlige forutsetninger tilsvarer vanligvis de vilkårene som er stilt for tilskuddet. Hvis dokumentasjonen ikke ettersendes innen fristen, tilskuddsmottaker ikke har påbegynt tiltaket innen en viss frist mv, kan bestemmelsen i fjerde ledd brukes.

Det kan også være andre momenter som bidrar til at vesentlige forutsetninger for støtten viser seg ikke å være oppfylt – for eksempel har søker gitt uriktige opplysninger i søknaden, og dette blir oppdaget etter at tilskuddet er utbetalt. Hvorvidt vesentlige forutsetninger viser seg ikke å være oppfylt, skal vurderes konkret i det enkelte tilfelle.

Enkelte kapitler i RUF-forskriften inneholder egne bestemmelser om tilbakebetaling. Disse blir omtalt under avsnitt for de respektive kapitlene.

Når det gjelder det praktiske med utbetalingen, har Landbruksdirektoratet utarbeidet rutiner for tilbakebetaling, som kan finnes her ([lime inn link til rutinene](#)).

7.4 Oppfølging av vedtak

Det fattes mange forskjellige typer vedtak med hjemmel i RUF-forskriften. Det kan være tilskudd til feltbarnehager, som utbetales med en gang og der det må leveres dokumentasjon i ettertid. Det kan også være mer langvarige prosjekter, for eksempel tilskudd til gjerdeanlegg, der det stilles vilkår til at prosjektet er igangsatt og/eller gjennomført innen en viss frist.

For å kunne ha kontroll på at tilskuddsutbetalingene er riktige, er det innført følgende rutine:

- I alle vedtak der det ikke er spesifisert noe i forskriften, skal saksbehandler stille vilkår om at midler som ikke er benyttet innen en frist (for eksempel tre år) tilbakeføres fondet. I andre vedtak er det gjerne satt krav om rapport/regnskap etter at tilskuddet er innvilget og/eller utbetalt.

- Alle vedtatte bevilgningen registreres av saksbehandler i egen arkfane på STR – TAVLA med følgende opplysninger:
 - arkivreferanse/saksnummer
 - saksbehandler
 - dato for når det skal sendes purringer.
- Saksbehandlere følger opp sine respektive saker.
- Hvis fristen er oversittet, skal det sendes purring og eventuelt foretas tilbakeføring og/eller tilbakekreving av innvilget tilskudd.

8. Til § 1-9 – Klageadgang

Vedtak fattet med hjemmel i RUF-forskriften kan påklages i samsvar med reglene i forvaltningslovens kapittel VI.

Klagebehandlingen skjer ved at Landbruksdirektoratet forbereder saken for RUF-styret, som tar stilling til klagen på møte. Hvis RUF-styret opprettholder sitt vedtak, blir saken sendt til LMD for endelig behandling.

Vedtak som er fattet av Landbruksdirektoratet etter delegasjon i henhold til RUF-sak 21/17 og kapitlene 8-9 behandles på samme måte som over, selv om myndighet til å treffe førsteinstansvedtak er delegert til direktoratet.

Den som søker om tilskudd etter RUF-forskriften skal opplyses om klageadgang i vedtaket. Orientering om klageadgang skal inneholde opplysninger om klagefrist og adresse hvor klagen kan sendes.

9. Sanksjonsmuligheter

I tillegg til å ta i bruk bestemmelsene om avkorting og tilbakebetaling, har Landbruksdirektoratet adgang til å anmelde straffbare forhold som er knyttet til tilskuddsutbetalingen.

Anmeldelse av straffbare forhold, som vanligvis vil være simpelt eller grovt bedrageri, foretas i samsvar med [retningslinjer for anmeldelser](#) som er utarbeidet av Landbruksdirektoratets sanksjonsforum. Det er viktig at saker om anmeldelser behandles av en jurist.

Kapittel 4 – Tilskudd til reindriftsanlegg

[Forskrift for Reindriftens Utviklingsfond kapittel 4 Tilskudd til reindriftsanlegg](#) ble fastsatt av Landbruks- og matdepartementet 21. juni 2011 med hjemmel i Stortingets årlige vedtak om reindriftsavtalen, sist endret ved forskrift av 19. juni 2012 nr. 593.

1. Formål

Kapittel 4 har ikke egen formålsbestemmelse. Formålet følger derfor av RUF-forskriften § 1-1 siden kapittel 1 gjelder for hele RUF-forskriften. Se beskrivelse av formålet i rundskrivet til kapittel 1.

2. Til § 4-1 Definisjoner

2.1 Hva anses som reindriftsanlegg

Med reindriftsanlegg menes slakteanlegg og permanente gjerder-/anlegg, jf. RUF-forskriften § 4-1 første ledd. Bestemmelsen er ikke uttømmende, men det kan ikke innvilges tilskudd til andre typer anlegg enn det som kan anses å falle inn under kategorien «*slakteanlegg*» og «*permanente gjerder-/anlegg*».

2.1.1 Slakteanlegg

Slakteanlegg kan være feltslakteanlegg og slaktebuss. Det stilles ikke krav til at slakteanlegget er en fast innretning. Det kan derfor gis tilskudd til mobile (flyttbare) slakteanlegg.

Dersom slakteanlegget er en fast, permanent innretning, kreves godkjenning etter reindriftsloven § 24, se punkt 2.1.2 for nærmere beskrivelse.

2.1.2 Gjerder-/anlegg

For gjerder og andre anlegg enn slakteanlegg, kreves at de er permanente. Det betyr at det kun er anlegg som er godkjent i henhold til reindriftsloven § 24 som gir grunnlag for tilskudd. Vilråene i reindriftsloven § 24 må derfor være oppfylt, og det må foreligge godkjenning fra Landbruks- og matdepartementet.

Hovedvilkårene i § 24 er at det anlegget som skal føres opp må være nødvendig for reindriften, det må ikke være unødig skjæmmende eller til vesentlig skade eller ulempe for grunneieren eller for andre rettmessige interesser.

Som gjerde/anlegg regnes blant annet samle-, slakte-, sperre- og merkegjerde, beitehage mv.

Midlertidige gjerder og anlegg som skal bli stående kortere tid enn utover en sesong, krever ikke godkjenning etter reindriftsloven § 24. Det gis ikke tilskudd til slike gjerder og anlegg etter RUF-forskriften kapittel 4. Hvis anlegget er et slakteanlegg, kan det likevel gis tilskudd til oppføring av anlegget, selv om det er et mobilt slakteanlegg.

2.1.3 Tilskuddsgrunnlag

Med tilskuddsgrunnlag menes tilskuddsberettigede kostnader, jf. RUF-forskriften § 4-1 andre ledd.

Av bestemmelsen fremgår at de tilskuddsberettigede kostnadene omfatter materialkostnader (med veggfast inventar), transport, spesialarbeid og eget arbeid.

2.1.3.1 Veggfast inventar

Som veggfast inventar regnes permanent inventar som skal være montert fast i anlegget. Det er eksempelvis innvilget tilskudd til skap som bygges på hengeren til trailer som frakter reinsdyr.

2.1.3.2 Timesats

Det er satt et maksimal timesats på kr 150 for eget arbeid. Eget arbeid kan ikke utgjøre mer enn 50 % av tilskuddsgrunnlaget.

2.1.3.3 Konsulentbistand

I særlige tilfeller, herunder bygging av større anlegg, kan leid konsulentbistand inngå i tilskuddsgrunnlaget, jf. tredje ledd. Hva som regnes som «*særlige tilfeller*» må vurderes konkret i hver sak.

Ordlyden «*særlige tilfeller*» tilsier at det må gjelde et prosjekt av en viss størrelse og et visst omfang før innleid konsulentbistand kan inngå i tilskuddsgrunnlaget. Det vil typisk være der det er nødvendig med en planlegger/prosjektør for å kunne gjennomføre prosjektet.

Bestemmelsen nevner selv bygging av større anlegg, men er ikke uttømmende, jf. ordlyden «*herunder*», som innebærer at også andre egenheter ved bygget kan gjøre det påkrevd med bruk av konsulent. For eksempel der det er en spesiell byggeteknikk og/eller spesielle konstruksjoner ved anlegget.

Det er ikke bare egenheter ved selve anlegget som sådan som regnes som «*særlige tilfeller*», også spesielle innredninger i og konstruksjoner ved anlegget kan være et særlig tilfelle som gjør det nødvendig med konsulentbistand.

2.1.3.4 Vei, parkering mv.

Ved slakte- og gjerdeanlegg kan også kostnader til vei/parkering og vann/avløp inngå i tilskuddsgrunnlaget. Vei/parkering og vann/avløp må ha en nær og naturlig tilknytning til anlegget.

2.1.3.5 Spesialarbeid

Som spesialarbeid regnes elektriker-, rørlegger- og annet arbeid, som i henhold til gjeldende bestemmelser krever særlig kompetanse, jf. § 4-1 siste ledd siste setning. Det avgjørende for om kostnaden skal regnes som spesialarbeid er om det kreves «*særlig kompetanse*» for å utføre arbeidet i henhold til gjeldende regelverk, for eksempel spesielle kvalifikasjoner og/eller utdanning.

3. Til § 4-2 – Vilkår for tilskudd

3.1 Første ledd - Hvem kan søke

Det er kun siidaandeler, siidaer, reinbeitedistrikt og tamreinlag som kan få innvilget tilskudd. Angivelsen av hvem som kan søke er uttømmende. Dersom det kommer søknad fra andre enn de som er nevnt i § 4-2 første ledd, skal søknaden avslås.

3.2 Andre ledd - Bruksregler og distriktsplaner

Det er et vilkår for å få innvilget tilskudd at reindrifftsanlegget det søkes støtte til, er beskrevet i godkjente bruksregler og utarbeidede distriktsplaner.

For at det skal foreligge godkjente bruksregler må disse være utarbeidet av distriktsstyret og ha et innhold som er i samsvar med i reindrifftsloven (reinl.) kapittel 7. Det er fylkesmannen som skal godkjenne bruksreglene, jf. reinl. § 58.

Når det gjelder distriktsplaner, følger kravet til innhold av reinl. § 62. Det er ikke et krav at distriktsplanene skal godkjennes av fylkesmannen, men fylkesmannen, kommunen og fylkeskommunen skal orienteres om planarbeidet og gjøres kjent med hovedinnholdet i planen før den vedtas av distriktsstyret, jf. reinl. § 62 siste ledd.

3.3 Tredje ledd - Oppfyllelse av tilskuddsforskriftene

Ved reindrifftsavtalen 2014/2015 ble avtalepartene enige om å innføre et nytt tredje ledd som gjelder siidaandeler og reinbeitedistrikt. Det vises i den anledning til *Prop. 108 S (2013-2014) Reindrifftsavtalen 2014/2015*, Sluttprotokollen pkt. 2.1.9.

Bakgrunnen for endringen var at avtalepartene ble enige om at «...*det ikke gis tilskudd til anlegg til siidaandeler som ikke oppfyller de generelle vilkårene i Forskrift om tilskudd til siidaandeler og tamreinlag, samt for reinbeitedistrikter som ikke oppfyller de generelle vilkårene i Forskrift om tilskudd til siidaandeler og tamreinlag.*»

Tamreinlagene er ikke nevnt i Sluttprotokollen eller i § 4-2 nytt tredje ledd. Direktoratet legger til grunn at dette er et bevisst valg fra avtalepartenes side, og tamreinlag omfattes ikke av vilkåret i tredje ledd.

Når søker er en siida, kan det ikke stilles krav om at distriktet som siidaen tilhører mottar distriktstilskudd.

3.3.1 Siidaandeler

Siidaandeler som søker tilskudd til reindrifftsanlegg må oppfylle vilkårene i forskrift om tilskudd til siidaandeler og tamreinlag § 2a.

Dette innebærer at:

leder av siidaandelen i det siste kalenderåret må ha hatt en avgiftspliktig salgsinntekt fra salg av kjøtt fra rein i eget merke på minimum kr 50.000 eksklusiv mva, og

reintallet i siidaen må være i samsvar med reintallet fastsatt i godkjente bruksregler, eller siidaandelen må oppfylle ett av unntakene i § 2a andre ledd bokstav a til e dersom reintallet i siidaen er over øvre reintall leder av siidaandelen må ikke motta alderspensjon.

For nærmere beskrivelse av vilkårene i § 2a, se «*Rundskriv om tilskudd til siidaandeler og tamreinlag*».

3.3.2 Reinbeitedistrikt

Reinbeitedistrikt som søker tilskudd til reindriftsanlegg må oppfylle vilkårene i forskrift om tilskudd til reinbeitedistrikter og tamreinlag § 1-2.

Det står egentlig henvisning til § 2 i § 4-2 tredje ledd, men det er en feiltakelse at Landbruksdirektoratet ikke rettet henvisningen i forbindelse med forskriftsarbeidet våren 2018.

Dette innebærer at reinbeitedistriktet må:

være i drift

ha vedtatt en distriktsplan og sendt siste oppdaterte versjon til fylkesmannen

ha oversendt foregående års revisorgodkjente regnskap til fylkesmannen

ha avsatt midler til kriseberedskap.

For nærmere beskrivelse av vilkårene i § 1-2, se «*Rundskriv om tilskudd til reinbeitedistrikter og tamreinlag*».

3.4 Fjerde ledd - Nyinvesteringer/nybygg, utvidelser eller større ombygginger

Det innvilges bare tilskudd til nyinvesteringer/nybygg, utvidelser eller større ombygginger.

Som nyinvestering/nybygg regnes reindriftsanlegg som ikke har eksistert tidligere, med unntak av tilfeller der eksisterende anlegg rives og det oppføres helt nytt anlegg på samme sted. Da regnes det nye anlegget som et nybygg/nyinvestering.

Utvidelser og større ombygginger gjelder allerede eksisterende reindriftsanlegg. Det må vurderes konkret i hver enkelt sak om man står overfor en «*utvidelse*» eller «*større ombygging*». Nedre grense for tilskuddsgrunnlaget, kr 20.000, jf. § 4-3 første ledd i.f., kan være en rettesnor i vurderingen, da det ikke gis tilskudd for utvidelser eller ombygginger der tilskuddsgrunnlaget er lavere.

NB! Vær oppmerksom på at det kan være forskjell på tilskuddsgrunnlaget og de totale kostnadene for investeringen.

3.5 Femte ledd - Reindriftsanlegget må ikke være påbegynt eller ferdig

Påbegynte eller ferdige reindriftsanlegg faller utenfor tilskuddsordningen.

Etter ordlyden må det fysiske reindriftsanlegget som sådan være påbegynt for at tilskuddsmuligheten skal være avskåret. Om søker for eksempel har kjøpt en tomt

for å bygge et slakteri, regnes ikke anlegget som «*påbegynt*» på tidspunkt for erverv av tomta.

3.6 Sjette ledd – Vedlikehold, flyttbare og midlertidige gjerder og anlegg mv. Kostnader til vedlikehold og kostnader til flyttbare og midlertidige gjerder og anlegg er ikke tilskuddsberettigede kostnader.

Slakteanlegg er ikke nevnt sammen med «*flyttbare og midlertidige gjerder og anlegg*» og må derfor anses å falle utenfor kategorien at de ikke kan være flyttbare. Et slakteanlegg, selv et flyttbart, er neppe noen ganger å anse som «*midlertidig*». Videre står slakteanlegg nevnt i § 4-1 første ledd uten et krav om at det skal være permanent slik det gjøres for «*gjerder-/anlegg*» i samme bestemmelse. Dette innebærer at det kan innvilges tilskudd til vedlikehold av en slaktebuss selv om denne er flyttbar.

3.6.1 Vedlikehold

Med vedlikehold menes arbeider som utføres for å bringe anlegget tilbake til den stand det tidligere har vært i som nytt. Vedlikehold kan bestå i å gjenopprette slitasje, for eksempel å male et slakteri på grunn av slit og elde på bygget. På gjerdeanlegg er det å skifte ut en råttne gjerdestaur å regne som vedlikehold. Kostnader til slikt arbeid er ikke tilskuddsberettiget.

I vurderingen av om det foreligger vedlikehold eller ikke, kan det trekkes en grense mot påkostninger på anlegget. Påkostninger er arbeider som utelukkende består i endring eller forbedring av reindriftsanlegget utover den stand det en gang har vært i. Utvidelser og ombygginger, jf. § 4-1 fjerde ledd vil normalt anses som påkostninger, og inngår i tilskuddsgrunnlaget.

Utvidelser og ombygginger, jf. femte ledd vil normalt anses som påkostninger. Som eksempel kan nevnes utvidelse av eksisterende anlegg for å ha større korridor for slaktedyrene, slik at slaktingen gjøres mer effektiv og distriktet kan slakte flere dyr, jf *sak 18/19584*.

3.6.2 Flyttbare og midlertidige gjerder og anlegg

Det må foretas en konkret vurdering av hvorvidt gjerdet eller anlegget er flyttbart/midlertidig ut fra anleggets konstruksjon. Er det flyttbart og midlertidig faller det utenom tilskuddsgrunnlaget, og det kan ikke innvilges tilskudd til gjerdet/anlegget.

Gjerdet eller anlegget regnes som midlertidig når det står mindre enn en sesong. Hvis det står utover en sesong, kreves godkjenning fra Landbruks- og matdepartementet, jf. reindriftsloven § 24 annet ledd. Dersom slik godkjenning ikke foreligger, kan det legges til grunn at gjerdet eller anlegget er midlertidig.

Eksempler på flyttbare og midlertidige gjerder (gjerdeanlegg) kan være arbeidsgjerder til merking, skilling, pramming og samling som kun står i en kort periode før det tas ned. Enkelte prammeanlegg er permanente, og omfattes derfor av anvendelsesområdet til kapittel 4.

3.6.3 Tilskudd til rivning av andre reindrifftsanlegg

Tilskudd kan innvilges til rivning av andre reindrifftsanlegg hvor eier- eller ansvarsforholdet er ukjent.

En kontekstuell tolkning tilsier at ordlyden «*andre*» må bety andre enn de som er nevnt i sjettede ledd, første setning, altså flyttbare og midlertidige gjerder og anlegg. Dette innebærer at det kan innvilges tilskudd til rivning av gjerder og anlegg som er permanente og ikke-flyttbare så lenge eier- og ansvarsforholdet er ukjent.

For at eier- og ansvarsforholdet skal anses å være ukjent, må det være umulig eller svært vanskelig å bringe dette på det rene. Det må kreves at søker gjør det som kan forventes for å finne ut hvem som er eier. Søker kan imidlertid ikke pålegges urimelig stor byrde ved slik undersøkelse.

3.6.4 Gjerder til konfliktbyggende tiltak

Tilskudd til gjerder som konfliktforebyggende tiltak mellom reindrift og annen berørt part omfattes ikke av ordningen med tilskudd til reindrifftsanlegg.

Søknad om tilskudd til slike tiltak må vurderes etter «*Forskrift om tilskudd til konfliktforebyggende tiltak i forholdet mellom reindrift og annen berørt part*».

Det er Fylkesmannen i Trøndelag som avgjør søknader om disse tilskudd, jf. nevnte forskrift § 5 første ledd.

3.7 Endringer av eksisterende anlegg til avlesning av elektroniske merker

Denne bestemmelsen ble innført fra reindrifftsavtalen 2017/2018 og hadde sammenheng med tilskudd til individmerking etter RUF-forskriften kapittel 7. Kapittel 7 ble opphevet fra reindrifftsavtalen 2018/2019, men § 4-2 syvende ledd ble stående.

Det betyr at siidaanderler, siidaer, reinbeitedistrikt og tamreinlag har mulighet for å søke om tilskudd til endringer av eksisterende anlegg som er nødvendig for bruk og avlesning av elektroniske individmerker.

3.8 Frist for gjennomføring

Tiltaket må være gjennomført innen tre år fra bevilgningsdato. Det er datoen for når vedtaket ble truffet av RUF-styret eller Landbruksdirektoratet som er avgjørende for når fristen begynner å løpe.

4. Til § 4-3 – Beregning av tilskudd

4.1 Første ledd – Tilskudd gis med en andel av tilskuddsgrunnlaget

For reindrifftsanlegg beregnes tilskudd med en fastsatt andel av tilskuddsgrunnlaget. Hva som regnes som tilskuddsgrunnlag følger av § 4-1, se pkt. 2.1.3.

Det innvilges tilskudd etter følgende satser:

inntil 50 % når søker er reinbeitedistrikt, tamreinlag, fellesbeitedistrikt eller minst to distrikter/tamreinlag i fellesskap
inntil 35 % av tilskuddsgrunnlaget når søker er siidaandel eller siida
inntil 25 % av tilskuddsgrunnlaget for slakteanlegg som er klart skilt fra øvrige anlegg.

Ordlyden «*klart skilt fra*» tilsier at det må være en viss avstand mellom slakteanlegget og øvrige anlegg.

Nedre grense for tilskuddsgrunnlaget er fastsatt til kr 20.000. Søknader om tilskudd der tilskuddsgrunnlag utgjør mindre enn kr 20.000 skal avslås uten videre behandling.

4.2 Annet ledd – Samlede kostnader må oppgis

Kostnader som ikke inngår i tilskuddsgrunnlaget skal likevel tas med i kostnadsoversikten.

Dette vilkåret vil bidra til å gi et totalbilde av den samlede kostnaden for reindriftsanlegget som er planlagt igangsatt. Hvis kun de tilskuddsberettigede kostnadene ble oppgitt ville det bli vanskelig å kontrollere at ikke-tilskuddsberettigede kostnader ikke ble «bakt inn» i de tilskuddsberettigede. Bestemmelsen har dermed en kontrollfunksjon. I tillegg kan det vise seg at søker har gjort en uriktig vurdering av hvilke kostnader som inngår i tilskuddsgrunnlaget, og direktoratet vil da kunne korrigere både i favør og ufavør av søker.

4.3 Tredje ledd – Netto materialkostnader

Tilskuddsgrunnlaget regnes ut fra netto materialkostnader (eksklusiv merverdiavgift).

Bestemmelsen har sammenheng med at næringsdrivende som er registrert i Merverdiavgiftsregisteret har krav på å få tilbake inngående merverdiavgift fra staten for varer og tjenester som er brukt i næringen, jf. merverdiavgiftsloven § 8-1.

Reinbeitedistrikt og siidaer er normalt ikke registrert i Merverdiavgiftsregisteret og har derfor ikke samme mulighet til å få tilbake merverdiavgiften fra staten. Dette vil gi urimelig utslag for reinbeitedistriktene og siidaene når det gjelder tilskudd til reindriftsanlegg. Likevel må direktoratet forholde seg til bestemmelsen slik den er, og kan ikke gjøre unntak fra at det er netto materialkostnader som skal være med i tilskuddsgrunnlaget. Det er kun avtalepartene som kan bestemme en endring i forskriften.

4.4 Fjerde ledd – Lån til reindriftsanlegg

Fondsstyret kan i tillegg til tilskudd, innvilge lån til det aktuelle reindriftsanlegget. Det er imidlertid gjort en begrensning i lånebeløpet oppad til kr 0,7 million, og lån skal bare innvilges innenfor den aktuelle budsjetttramme. Det må avklares med budsjettansvarlig om det er tilstrekkelig med midler på RUF-budsjettet til å innvilge lån.

Når det gjelder reinbeitedistrikt og siidaer bør det utvises forsiktighet med å innvilge lån fordi det kan bli vanskelig å kreve gjelden tilbake. Det vises til at det er uklart om reinbeitedistrikt eller siidaer kan anses for å ha en bestemt selskapsform, og det er uklart hvem som er ansvarlig for gjeld i distrikter og siidaer. Dermed er det også uklart hvem kravet kan rettes mot dersom distriktet eller siidaen ikke tilbakebetaler lånet.

4.5 Femte ledd – Unntak

Det kan i særlige tilfeller gjøres unntak fra bestemmelsens første ledd.

Det er kun § 4-3 første ledd det kan gjøres unntak fra, ingen av de andre bestemmelsene i forskriften.

Etter ordlyden kan det dermed gjøres unntak fra følgende:
prosentatsene fastsatt i første ledd
nedre grense for tilskuddsgrunlaget

I hvilke situasjoner det kan være aktuelt å gjøre unntak, må vurderes konkret i den enkelte sak. Slik vurdering skal Landbruksdirektoratet kun gjøre i tilfeller der søker selv har bedt om unntak fra § 4-3 første ledd, og aldri av eget tiltak.

Ordlyden «særlige tilfeller» tilsier at det skal litt til for å fastsette en høyere sats eller senke nedre grense for tilskuddsgrunlaget. Det kan for eksempel være aktuelt i situasjoner der reindriftsanlegget er veldig nødvendig for reindriften og har stor betydning for distriktet, men har stor kostnad og det er vanskelig for distriktet å få finansiert de resterende 50 % selv. Hvis det gjelder et feltslakteanlegg, kan det i vurderingen tas hensyn til om anlegget vil bidra til å senke reintallet i distriktet.

Det kan også være at det har oppstått en ekstraordinær situasjon, som gjør anlegget svært nødvendig.

5. Til § 4-4 – Særskilt krav til søknad

5.1 Første ledd

5.1.1 Oppføringstillatelse

Med oppføringstillatelse menes godkjenning fra Landbruks- og matdepartementet i henhold til reindriftsloven § 24 annet ledd. Se nærmere om reindriftsloven § 24 under punkt 2.1.2 ovenfor.

5.1.2 Kostnadsoversikt, finansieringsplan og målsatt tegning av anlegget.

Kostnadsoversikten skal være spesifisert og gi en angivelse av alle kostnadsgrupper. Det betyr at det skal gjøres en oppstilling av alle kostnadene inndelt i de ulike type materialer som skal benyttes til oppføringen av anlegget og hvor mye utgiftene til den enkelte håndverker og innleid konsulentbistand vil utgjøre.

Hvis det søkes om tilskudd til opparbeidelse av vei/ parkering og vann/avløp må det spesifiseres hva disse tiltakene vil koste. Det må også fremgå hvor mange timer eget arbeid som er blitt brukt til tiltaket og hvilke typer arbeid som skal gjøres av søker selv.

Finansieringsplanen skal være reell. Det innebærer at den skal angi eksakt hvordan kostnadene til reindriftsanlegget skal dekkes. Det bør legges ved tilbud fra materialleverandør og/eller håndverkere/konsulenter der dette er aktuelt.

Det er et krav om at målsatt tegning av anlegget skal vedlegges sønaden.

Målsatt tegning skal inneholde reindriftsanleggets størrelse og de ulike målene, f.eks. i kvadratmeter. Der det er ulike typer gjerder som skal settes opp, vil det være aktuelt å oppgi antall kilometer og meter.

5.1.3 Slakteri

For bygging, ombygging og/eller utvidelse av slakteri, skal en spesifisert forretningsplan for minst tre år foreligge.

En forretningsplan er et dokument som viser at bygging, ombygging eller utvidelse av slakteriet er nøye undersøkt og planlagt. Det skal blant annet fremgå at det er gjort en undersøkelse opp mot fremtidige kunder hvordan de oppfatter tilbudet med et nytt slakteri og beregne hvor stort kundegrunnlag søker kan få. Videre må det være gjort en vurdering opp mot aktuelle etablerte slakterier, laget en markedsanalyse og kartlagt hvilke konkurrenter søker har.

Det kreves også at det foreligger nødvendige offentlige godkjenninger. Med nødvendige offentlige godkjenninger menes tillatelser som er nødvendige for å få bygget et slakteri. Som eksempel nevnes tillatelse til oppføring fra kommunen og godkjenning av bygget fra Mattilsynet.

5.1.4 Forespørsel til tre tilbydere

For reindriftsanlegg med kostnad over kr 150.000 skal det sendes skriftlig forespørsel til minst tre tilbydere på kostnadsgruppene som inngår i tilskuddsgrunnlaget. Hvilke kostnader dette gjelder fremgår av § 4-1, se beskrivelse av disse under punkt 2.1.3 ovenfor.

Det er ikke et krav at søker får svar fra samtlige tre som er forespurte. Det er tilstrekkelig å fremlegge tilbud fra én av de forespurte, men søker må kunne fremlegge dokumentasjon på at det er sendt tre forespørsler.

Tidligere inneholdt bestemmelsen et krav om at det er innhentet tilbud fra tre leverandører. Bestemmelsen ble endret fra driftsåret 2018/2019 slik at det nå er tilstrekkelig å rette forespørsel til tre tilbydere. Endringen er begrunnet med at det i enkelte områder ikke er nok tilbydere for å kunne tilfredsstille krav til innhenting av tre anbud.

5.2 Annet ledd

Flere reindriftsanlegg som inngår i en helhet kan samles i én søknad, men kostnadene forutsettes da spesifisert i vedlegg til søknaden.

Ordlyden «*inngår i en helhet*» innebærer at dette er flere reindriftsanlegg som i nærhet har en naturlig tilknytning til hverandre. Dette kan være et gjerdeanlegg som inneholder flere innhegninger der de forskjellige delene brukes til ulike formål, og de ulike deler av gjerdet tas i bruk alt etter behov.

For eksempel kan en innhegning være en beitehage som har korridor til en kvern som i igjen har videre forbindelse til et skillegjerde eller innhegning for uttak av slaktedyr, merking m.v.

Et feltslakteanlegg anses også å ha en naturlig tilknytning til nevnte gjerdeanlegg, og vil derfor kunne inngå i en fellessøknad sammen med de øvrige reindriftsanlegg.

6. Til § 4-5 – Særskilt om utbetaling, kontroll og rapportering

6.1. Første ledd - Utbetaling

Hovedregelen er at tilskuddet utbetales etterskuddsvis, det vil si når reindriftsanlegget er ferdig. Anlegget anses for å være ferdig når det er klart til å tas i bruk. Etter gjeldende praksis bruker fylkesmannen å befare anlegget og bekrefte at det er ferdig. Der det kreves oppføringstillatelse fra kommunen, må søker fremlegge ferdigattest før tilskudd utbetales.

Landbruksdirektoratet er imidlertid gitt myndighet til å anvise inntil 50 % av tilskuddet til utbetaling på forskudd i forhold til anleggets fremdrift.

Bakgrunnen for dette er at materialer til større reindriftsanlegg kan medføre store kostnader, og det kan bli likviditetsmessig krevende for søker å betale hele anlegget på forhånd før tilskudd utbetales.

Søker må ha påbegynt innkjøp av materialer før en forskuddsutbetaling finner sted, jf. ordlyden «*i forhold til anleggets fremdrift*». Søker må kunne dokumentere at det foreligger utlegg av en slik størrelse at det berettiger en forskuddsutbetaling.

Landbruksdirektoratet utbetaler tilskuddet.

6.2 Annet ledd – Kontroll og rapportering

Søker plikter å rapportere bruken av midlene gjennom regnskap innen ett år etter at anlegget er ferdigstilt. Videre må søker innen samme tidsfrist rapportere om eventuelle særskilte forutsetninger er oppfylt.

Kostnadene som er medgått til oppføring av reindriftsanlegget, må dokumenteres med bilag. Det følger ikke et slikt krav av bestemmelsen, men et krav til regnskap over bruken av midlene, forutsetter følgelig også kostnadsbilag, ellers vil regnskapet være ufullstendig.

Med «*særskilte forutsetninger*» menes tilleggsvilkår som er stilt i vedtaket, jf. RUF-forskriften § 1-8 annet ledd som sier at det kan fastsettes nærmere betingelser for støtten i bevilgningsvedtaket. Slike tilleggsvilkår kan for eksempel gå ut på rivning og fjerning av et gammelt, ubrukelig gjerde der det er gitt bevilling til å sette opp et nytt gjerde.

7. Krav om tilbakebetaling

Kapittel 4 har ikke egen bestemmelse om krav om tilbakebetaling av tilskuddet, men en slik mulighet følger av RUF-forskriften § 1-8 tredje ledd. Det vises til at kapittel 1 gjelder generelt for hele RUF-forskriften.

8. Klageadgang

Se punkt 8 om fellesvilkårene i RUF-forskriften § 1-8.

Kapittel 5 – Refusjon av kursavgift

[Forskrift for Reindriftens Utviklingsfond Kapittel 5 – Refusjon av kursavgift](#) ble fastsatt av Landbruks- og matdepartementet den 21.juni 2011, sist endret ved forskrift av 19. juni 2012 nr. 593.

1. Begrepsavklaringer og presiseringer

Med «*reineier*» forstås den som har rett til å eie rein i det samiske reinbeiteområde etter reinl. § 9, jf § 32. Vedkommende må ha eget reinmerke og være registrert i en siidaandel eller sideordnet rekrutteringsandel.

Med «*avgiftspliktig salgsinntekt fra salg av kjøtt fra rein i eget merke*» forstås salg/omsetning av kjøtt fra rein i siidaandelsleders registrerte merke. Avgiftsplikten vurderes etter merverdiavgiftens regler, og blir avgjort av skattemyndighetene.

Med «*utøvelse av reindrift*» forstås ordinær utøvelse av reindrift slik den er definert i reindriftsloven. I dette inngår blant annet gjeting, slakting, merking mv. Også kurs i regnskap og føring av bilag, noe som er nødvendig for utfylling av melding om reindrift mv kan være innenfor den ordinære reindriftsutøvelsen.

2. Til § 5-1 - Vilkår for refusjon

2.1 Første ledd

Det som kan refunderes etter kapittel 5 er utgifter til kursavgift, reise og opphold i forbindelse med kurs/etterutdanning. Det betyr at utgiftene må knytte seg til det aktuelle kurset/etterutdanningen, og dette må vurderes av saksbehandler.

2.2 Andre ledd

Reineier må tilhøre en siidaandel der leder kan dokumentere en avgiftspliktig salgsinntekt fra salg av kjøtt fra rein i eget merke på minimum 50 000 kroner eksklusiv merverdiavgift. Den avgiftspliktige inntekten skal dokumenteres for kalenderåret før søknadsåret.

Hvis siidaandelen har fått innvilget tilskudd til siidaandeler og tamreinlag for gjeldende driftsår, er dette vilkåret oppfylt. Hvis siidaandelen ikke har fått tilskudd, kan lederen likevel ha oppfylt inntektskravet, da avslaget kan være begrunnet i andre forhold enn inntektskravet. Saksbehandleren må sjekke avlavsvedtaket i SBS for å sjekke at kravet er oppfylt.

2.3 Tredje ledd

Reineier skal ha rein i eget merke etter reinl. § 9 jf § 32.

Kurset/etterutdanningen skal ha som formål å opparbeide og /eller videreutvikle reineiers kompetanse til utøvelse av reindrift, jf punkt 1.

Kurs det er blitt innvilget støtte til etter denne forskriften er blant annet:

- Antiparasittbehandling av reinsdyr

Begrunnelse: Behandling av rein mot parasitt forebygger sykdom i den enkelte reineiers egen flokk, og bidrar til å redusere risikoen for at andre flokker i området får smitte. Kurs i antiparasittbehandling er derfor egnet til å fremme reindriften i distriktet og området, samt at det opparbeider og/eller videreutvikler søkers kompetanse til utøvelse av reindriften (se websak 17/39316).

- Videreforedling av reinkjøtt
Begrunnelse: Å lære nye foredlingsmetoder for reinkjøtt kan føre til at reinkjøtt blir enda mer attraktivt slik at man kan oppleve økt salg og høyere pris. Dette gagnar hele reindriften. Det er også vurdert som kompetanseheving i utøvelse av reindriften for søker (se websak 17/26899).
- Slakting på slaktehenger
Begrunnelse: Slakting på slaktehenger er positivt i områder hvor det er lang avstand til slakteriet. Det gir driftsmessige og økonomiske fordeler, samt en lokal verdiskapning. Slakting på slaktehenger er en videreutvikling av søkers kompetanse i utøvelse av reindriften (se websak 16/32430).
- Transport av levende reinsdyr
Begrunnelse: Transport av reinsdyr for distriktet og reinbeiteområde fremmer reindriften i distriktet og området, i tillegg til at opplæring i dette opparbeider og/eller videreutvikler søkers kompetanse til utøvelse av reindriften (se websak 17/16875).

Kurs som ikke anses å oppfylle vilkårene i §§ 5-1 (3) og 1-6 (1) er blant annet:

- Førerkort
Begrunnelse: Kjøreopplæring gis ikke spesifikt for reineiere, men er av allmenn art. Denne type kurs ligger ikke innenfor det formål det ytes støtte til over RUF (se ephorte sak 2008/2471). LMD har opprettholdt vedtaket om avslag.
- Jegerprøve
Begrunnelse: Jegerprøvekurs anses som kompetanseutvikling av mer generell karakter. Det gir ikke spesifikk kompetanseutvikling i forhold til utøvelsen av reindriften, innenfor de reindriftpolitiske målene, på en måte som denne ordningen gjennom Reindriften utviklingsfond skal legge til rette for (se ephorte sak 2012/1511). LMD har opprettholdt vedtaket om avslag.

3. Til § 5-2 - Beregning av støtte

Utgifter til kurs/etterutdanning kan refunderes med 50 % av dokumenterte utgifter.

Utgiftene kan dokumenteres med blant annet faktura og kvittering for betalt kursavgift, samt kvitteringer for eventuelle reiseutgifter. Utgifter til reise og

opphold beregnes ut ifra statens satser. Er kostnadene det søkes refusjon mindre enn statens satser, er det beløpet som fremkommer av søknaden som gjelder.

Refusjon av kurs/etterutdanningsutgifter er begrenset oppad til 6 000 kroner per år.

4. Til § 5-3 Krav til søknaden

Søknaden sendes til Landbruksdirektoratet innen 6 måneder etter kursets avslutning. Søknadsskjema finnes på www.landbruksdirektoratet.no
Dokumentasjon av utgiftene skal legges ved søknaden.

5. Kontroll og klageadgang

Se fellesvilkårene i §§ 1-8 og 1-9 for kontroll og klageadgang.

Kapittel 6 – Tilskudd til feltbarnehage

[Forskrift for Reindriftens Utviklingsfond kapittel 6 Tilskudd til feltbarnehage](#) ble fastsatt av Landbruks- og matdepartementet den 21. juni 2016, sist endret ved forskrift av 26. juni 2018 nr. 1030.

Ordningen ble innført fra reindrifftsavtalen 2016/2017. Hensikten med å innføre ordningen var å legge til rette for at flere i familien kan delta i større aktiviteter i reindriften, herunder merking og slaktning av rein. Det vises til Prop. 77 S (2015-2016), sluttprotokollen punkt 3.1.15.

1. Begrepsavklaringer og saksbehandling

Med «feltbarnehage» menes organisert og tidsavgrenset pass av barn under skolepliktig alder i tilknytning til perioder med større reindrifftsaktiviteter, jf. § 6-2. Barnepass må omfatte tilrettelagte opplæringsaktiviteter i reindriften for å regnes som en feltbarnehage.

Hvordan søker tilrettelegger den praktiske gjennomføringen av barnepasset og opplæringsaktiviteten er opp til søker selv å avgjøre ut i fra det som er mest hensiktsmessig for deres distrikt, sommersiida eller tamreinlag.

Til september 2018 er det innvilget tilskudd til feltbarnehager som har hatt opplæringsaktiviteter i lavvo, tenne bål og lage mat på bål, lære navn på ulike rein og kaste lasso, forberedelse og gjennomføring av kalvemerking, rydding av gjerdet og nedrigging av lavvoer, røyking av kjøtt og spiling av reinskinn.

RUF-forskriften kapittel 1 gjelder for alle tilskuddsordningene som RUF innvilger støtte til. Dette innebærer blant annet at det er en forutsetning for støtte at feltbarnehagen det søkes tilskudd til, må fremme reindriften i distriktet og området, jf § 1-6 første ledd. Videre forutsettes det at den virksomhet som støttes er i samsvar med de gjeldende lover og forskrifter for næringen, jf § 1-6 annet ledd.

RUF kan fastsette nærmere betingelser for støtten i bevilgningsvedtaket og støtten kan kreves tilbakebetalt dersom vesentlige forutsetninger for støtten viser seg ikke å være oppfylt, jf RUF-forskriften § 1-8 annet og siste ledd.

2. Til § 6-1 - Formål

Formålet med tilskuddet er todelt. For det første skal tilskuddet bidra til å legge til rette for at flere i familien kan delta under større reindrifftsaktiviteter i reinbeitedistriktet, sommersiidaen eller tamreinlaget. For det andre skal tilskuddet bidra til kunnskapsoppbygging hos barna i om disse aktivitetene.

Ved tvil om tolkning av forskriftens øvrige bestemmelser kan formålsbestemmelsen trekkes inn som vurderingsmoment.

3. Til 6-2 – Definisjoner

Se punkt 1 ovenfor.

4. Til § 6-2 – Vilkår for tilskudd til feltbarnehage

Forskriftens § 6-2 oppstiller seks vilkår som alle må være oppfylt for at det skal innvilges tilskudd til feltbarnehage.

4.1 Vilkår 1 - Barn i feltbarnehage

Tilskudd ytes kun for barn som deltar i feltbarnehagen. Barna må delta i de aktivitetene og kunnskapsoppbyggingen som tilbys gjennom feltbarnehagen. Det er ikke tilstrekkelig til å få tilskudd at barnet bare er med mor og/eller far til f.eks. gjerdet der reindriftsaktiviteten foregår, og er passiv tilskuer.

4.2 Vilkår 2 – Tilskuddsberettiget

Det er kun reinbeitedistrikter, sommersiidaer og tamreinlag som kan få innvilget tilskudd. Andre søkergrupper faller utenfor tilskuddsordningen.

4.3 Vilkår 3 – Varighet

Tilskudd kan maksimalt innvilges for inntil 3 uker per år, det vil si maksimalt 21 dager til sammen inklusive helg. Det er likevel ikke begrensinger til antall ganger det kan organiseres feltbarnehage, men antall ganger må ikke overstige 21 dager til sammen. Det kan for eksempel brukes 10 dager på merking og 11 dager på slakteuttak og slakting.

4.4 Vilkår 4 – Større reindriftsaktiviteter

Som større reindriftsaktiviteter anses blant annet samling av flokk, kalvemerking, slakting, reinskilling, flytting mellom ulike årstidsbeiter og pramming.

4.5 Vilkår 5 – Pass av barn

Det er kun utgifter til barnehass som dekkes, ikke andre utgifter til drift av feltbarnehagen.

4.6 Vilkår 6 – Tilhørighet

Det er kun barn som tilhører det distriktet, sommersiidaen eller tamreinlaget der reindriftsaktiviteten foregår, som kan delta i feltbarnehagen. Det innvilges ikke tilskudd for eventuelle andre deltakende barn som ikke har en slik tilhørighet.

4.7 Vilkår 7 – Aldersbegrensning

Tilskudd kan innvilges til og med den måned barnet begynner på skolen. Med dette menes når barnet begynner i første klasse på barneskolen.

Det er ingen nedre aldersgrense for deltakelse i feltbarnehagen, men det vil naturlig oppstå en begrensning ut i fra hvilke aktiviteter og kunnskapsoppbygging som tilbys gjennom feltbarnehagen. Det er følgelig akseptabelt å tilpasse aktivitetene og læringen til ulike aldersgrupper.

5. Til § 6-4 – Tilskuddets størrelse

Satsen per barn over tre år er kr 1.000 per påbegynt uke.
Satsen per barn under tre år er kr 2.000 per påbegynt uke.

Det innvilges ikke tilskudd utover tre uker.

I sak 18/52230 ble det søkt om tilskudd til feltbarnehage i periode på over tre uker. Siidaen fikk innvilget maksimalt tilskudd for tre uker, men ikke for de overskytende dagene.

6. Til § 6-5 – Søknad og søknadsfrist

5.1 Første ledd

Søknaden må sendes senest to uker før reindriftsaktiviteten skal gjennomføres.

Søknaden sendes til Landbruksdirektoratet på særskilt skjema. Søknadsskjemaet finnes på Landbruksdirektoratets hjemmeside [her](#).

5.2 Annet ledd

I søknaden må navnet til den eller de som engasjeres til barnepasset oppgis. Det er et krav at avtale med barnepasser vedlegges søknaden.

Navn og fødselsdato på de barna som skal delta i feltbarnehagen må oppgis i søknadsskjemaet. Opplysningene trengs for å kunne kontrollere at barnet er innenfor den aldersgruppen som omfattes av barnepasset. Det er mulig å sjekke navn og fødselsdato i grunnmur for å kontrollere de oppgitte opplysningene.

5.3 Tredje ledd

I søknaden skal det gis opplysninger om hvilke aktiviteter barna skal delta i. Start- og sluttdato for feltbarnehagen skal også oppgis i søknadsskjemaet.

7. Til § 6-6 – Utbetaling

6.1 Første ledd

Tilskudd utbetales med 50 % ved innvilgelsen av søknaden. De resterende 50 % utbetales når regnskap og dokumentasjon er innlevert og godkjent.

Det må kunne kreves dokumentasjon for at beløpet er overført til barnepassers bankkonto før resttilskuddet utbetales.

Det skal i bevilgningsvedtaket settes en frist for når regnskap og dokumentasjon skal innleveres, jf. RUF-forskriften § 1-8 annet ledd andre punktum. To måneder etter sluttdato anses for å være tilstrekkelig tid for søker til å levere regnskap og dokumentasjon.

For å kunne foreta en riktig utbetaling av tilskuddet, må økonomiansvarlig i STR ha følgende opplysninger:

- ✓ søkers organisasjonsnummer

- ✓ kontonummer som tilskuddet skal utbetales til.

Det er egne rubrikker i søknadsskjemaet for disse opplysningene. Dersom søker ikke har gitt disse opplysningene, skal det ikke utbetales tilskudd før opplysningene er innhentet. Landbruksdirektoratet må opplyse om dette i bevilgningsvedtaket. Landbruksdirektoratet kan også innhente opplysningene før vedtaket fattes.

Opplysningene er, i tillegg til å sikre riktig utbetaling til rette vedkommende, viktig med tanke på at tilskuddet skal innberettes til skatteetaten.

Uanvendt, innvilget tilskudd skal tilbakeføres Reindriftens Utviklingsfond. Det betyr at midler som ikke blir brukt skal kreves tilbakebetalt fra søker. Dersom vi ser at det er betalt mindre til barnepasser enn det som er utbetalt i tilskudd, må det skrives brev der direktoratet varsler krav om tilbakebetaling, jf. § 6-8. Det samme gjelder dersom vi ved kontroll avdekker differanser mellom tilskudd og oppgjør til barnepasser.

8. Til § 6-7 – Opplysningsplikt og kontroll

8.1 Første ledd

Mottakere av tilskudd har plikt til å gi «*alle opplysninger som reindriftsmyndighetene finner nødvendig for å kunne forvalte tilskuddsordningene, eller for å kunne oppfylle reindriftsavtalen*».

I dette ligger at Landbruksdirektoratet kun kan kreve opplysninger som er relevante for saksbehandlingen, for å kunne oppfylle reindriftsavtalen iht. målsettingene der eller for å kunne foreta forsvarlig saksbehandling av den enkelte sak.

Dette vil for tilskudd til feltbarnehage omfatte utbetaling til barnepasser, både avtale om barnepass som inngås på forhånd, og selve utbetalingen til barnepasser.

Det er ikke hjemmel i forskriften til å fremtvinge oppfyllelse av opplysningsplikten. Hvis hjemmel til å kreve opplysninger brukes, må det vurderes hvorvidt forholdet omfattes av forvaltningsloven § 14, der forvaltningsorganet har plikt til å oppgi hjemmel for pålegget om å gi opplysninger, og parten får adgang til å klage over pålegget hvis parten mener at det ikke finnes en plikt eller lovlig adgang til å gi opplysningene. Parten må gjøres kjent med klageadgangen i forbindelse med pålegget. Klage over slik pålegg kan også være muntlig, så lenge den fremsettes innen 3 dager fra pålegget er mottatt.

Hvis tilskuddet er innvilget, men ikke utbetalt, kan Landbruksdirektoratet imidlertid holde tilskuddet tilbake etter forskriftens § 6-9 dersom opplysninger ikke gis. Hvis tilskuddet allerede er utbetalt, må Landbruksdirektoratet vurdere hvorvidt det skal kreves tilbakebetalt hvis dokumentasjon/opplysninger ikke fremlegges innen en gitt frist, jf. forskriftens § 6-10.

8.2 Annet ledd

Reindriftsmyndighetene kan også foreta «*stedlig kontroll*» hos tilskuddsmottakeren. Dette er en «*kan*»-bestemmelse, slik at det må foretas en individuell vurdering hvorvidt stedlig kontroll er nødvendig i den enkelte sak. Dette er mer inngripende tiltak enn krav om innsending av opplysninger, slik at stedlig kontroll bør være forbeholdt saker der det er god grunn til å tro at opplysninger som er gitt ikke er riktige.

Avtalepartene har understreket på forskriftsmøtet av 13.06.2012, der en identisk bestemmelse ble tatt inn i forskrift om tilskudd til siidaandeler og tamreinlag, at skriftlig saksgang skal benyttes i normale situasjoner.

Hvis bestemmelsen om stedlig kontroll vurderes brukt, skal det skje i samråd med forvaltningsorganets jurister. Hvis det under stedlig kontroll kreves å få fremlagt opplysninger eller dokumenter, bør det vurderes hvorvidt forholdet kommer under fvl § 14.

Hvis det foretas bokettersyn som ikke gjennomføres på et offentlig kontor eller «*annet bestemt tjenestested*», omfattes forholdet av fvl § 15, som regulerer slik granskning. Blant annet skal den som leder kontrollen, opplyse om formålet med kontrollen og oppgi hjemmelen for den.

Den som blir kontrollert har rett til å ha et vitne tilstede, noe han skal gjøres oppmerksom på, med mindre det er «*åpenbart hensiktsløst*», jf fvl § 15 annet ledd. Beslutning om å fremme kontrolltiltaket etter bestemmelsen om stedlig kontroll kan påklages straks, skriftlig eller muntlig, når vedkommende er tilstede og senest innen 3 dager. Den som blir kontrollert må opplyses om denne klageadgangen.

Landbruksdirektoratet anser denne bestemmelsen som lite praktisk når det gjelder tilskudd til feltbarnehage, men den kan anvendes der det er grunn til å tro at det ikke er samsvar med opplysningene i søknaden og det som praktiseres ved reindriftsaktiviteten. Direktoratet har da hjemmel for å oppsøke feltbarnehagen for nærmere kontroll.

9. Til § 6-8 – Retting av feilutbetalinger

Med hjemmel i denne bestemmelsen kan Landbruksdirektoratet rette feil i utbetalt tilskudd ved etterbetaling eller krav om tilbakebetaling.

§ 6-8 gjelder også der søker ikke kan lastes for å ha bidratt til feilutbetalingen, for eksempel der det har skjedd feil hos forvaltningen, det er blitt skrevet et ekstra tall i søknaden ved feil og lignende. Bestemmelsen må ikke forveksles med hjemmel til avkorting i § 6-9.

Landbruks- og matdepartementet uttalte følgende til en identisk bestemmelse i forskrift om tilskudd til siidaandeler og tamreinlag:

«*Av bestemmelsen fremgår det at Reindriftsforvaltningen (nå Landbruksdirektoratet – min merknad) kan rette feil i utbetalt tilskudd, enten ved etterbetaling eller ved krav om tilbakebetaling fra tilskuddsmottakeren*

(siidaandelen/tamreinlaget). Dette forutsetter omgjøring av det opprinnelige forvaltningsvedtaket, jf. forvaltningsloven § 35.

Etterbetaling er først og fremst aktuelt i de tilfeller hvor det har blitt utbetalt for lite tilskudd og årsaken til feilutbetalingen skyldes forhold hos Reindriftsforvaltningen. Dersom årsaken til feilutbetalingen skyldes forhold hos tilskuddsmottaker, for eksempel ved feilopplysninger, er det ikke gitt at en etterutbetaling skal finne sted. Dersom Reindriftsforvaltningen har utbetalt korrekt tilskuddsbeløp i henhold til søknad, vil tilskuddsmottaker (siidaandelen/tamreinlaget) som hovedregel ikke ha krav på etterutbetaling. Dette til tross for at mottaker ville ha mottatt et høyere tilskuddsbeløp dersom riktige opplysninger hadde vært gitt.

Krav om tilbakebetaling av tilskudd er aktuelt i situasjoner hvor tilskuddsmottaker (siidaandel/tamreinlaget) har fått utbetalt for mye tilskudd. Dette gjelder uavhengig av om feilen skyldes forhold hos Reindriftsforvaltningen eller tilskuddsmottaker, og om tilskuddsmottaker har innrettet seg i god tro. I slike situasjoner har tilskuddsmottaker fått midler han ikke hadde krav på, og hensynet til et korrekt oppgjør og en sikker forvaltning av offentlige midler må dermed som det klare utgangspunktet, veie tyngre enn hensynet til at mottakeren kan ha innrettet seg etter utbetalingen».

Den 2. juli 2018 fattet LMD vedtak i sak 17/23578, som gjaldt retting av feilutbetalinger etter forskrift om tilskudd til siidaandeler og tamreinlag. Bestemmelsen er likelydende med RUF-forskriften § 6-8.

I sak 17/23578 fikk et ektepar feilutbetalt kr 129 195 i tilskudd. Feilen lå på forvaltningens side, da siidaandelslederens organisasjonsnummer ved feil var registrert på skjemaet for utbetaling av tilskudd til en annen siidaandelsleder. Landbruksdirektoratet krevde tilbake det feilutbetalte beløpet ved motregning. LMD uttalte at feilutbetalt tilskudd som det klare utgangspunkt kan kreves tilbakebetalt uten hensyn til klagerens eventuelle skyld, og det skal tungtveiende hensyn til før vi unnlater å kreve tilbake hele det feilutbetalte beløpet. I vurderingen ble det lagt vekt på at det er snakk om et stort beløp som klager ikke hadde berettiget forventning om å motta, samt at hensynet til en sikker forvaltning av det offentlige midler taler for at beløpet skal kreves tilbakebetalt. Heller ikke tiden fra utbetalingen (august 2016) til vedtak om tilbakebetaling (mars 2017) talte mot å kreve beløpet tilbakebetalt.

I situasjoner der det er blitt utbetalt for mye tilskudd i henhold til Landbruksdirektoratets vedtak, skal vedtaket om tilskudd omgjøres iht. forvaltningsloven § 35, hvis vilkårene for omgjøring foreligger. Siden omgjøring som utløser krav om tilbakebetaling er omgjøring til skade for den vedtaket retter seg mot, er det kun forvaltningsloven § 35 bokstav c som er aktuell i denne saken.

Saksbehandler må derfor vurdere hvorvidt vedtaket er ugyldig. I slike tilfeller vil feilen alltid ha «*virket bestemmende på vedtakets innhold*», jf. fvl § 41. Ugyldighetsvurderingen må derfor gjøres konkret på bakgrunn av samtlige forhold i saken. Hvis forvaltningen kommer frem til at vedtaket kan omgjøres, skal parten

få forhåndsvarsel om dette i henhold til fvl § 16 med adgang til å uttale seg om saken, før det fattes et vedtak om omgjøring, jf. § 35, og vedtak om tilbakebetaling.

Vedtak om omgjøring med hjemmel i fvl § 35, og vedtak om tilbakebetaling etter forskriftens § 6-8, er enkeltvedtak. Vedtak om tilbakebetaling følges opp i henhold til innkrevingsrutinene i § 6-10. Kopi av vedtaket om tilbakebetaling skal sendes til økonomiavdelingen i Landbruksdirektoratet avdeling reindrift med angivelse av kontonummer og organisasjonsnummer til søker.

10. Til § 6-9 – Avkortning og tilbakeholdelse

10.1 Første ledd

Hvis søker «uaktsomt» har gitt feil eller mangelfulle opplysninger som «*har eller ville dannet grunnlag for en urettmessig utbetaling av tilskuddet*», kan hele eller deler av tilskuddet avkortes.

I merknadsdokumentet til forskrift om tilskudd til siidaandeler og tamreinlag § 11 går følgende frem:

«Et overordnet mål er å sikre forsvarlig forvaltning av samfunnets fellesmidler. Departementet ser det derfor som rimelig at den som klanderverdig tilegner seg høyere tilskudd enn man er berettiget til, må regne med å kunne tape på dette.

Selv om det ikke følger direkte av forskriftens ordlyd, har forvaltningen adgang til å tilbakeholde tilskudd når vilkår for avkortning foreligger (ettersom dette vil være mindre byrdefullt overfor tilskuddsmottaker). En kan tenke seg tilfeller hvor tilbakeholdelse av tilskudd kan bli aktuelt dersom noen uaktsomt har gitt feilaktige opplysninger, jf. første ledd, men de mest praktiske tilfellene vil nok knytte seg til tilfeller hvor noen driver sin virksomhet i strid med lover eller forskrifter for reindriftsnæringen, jf. annet ledd. Tilbakeholdelse av tilskuddsmidler vil da kunne iverksettes inntil regelverksbruddet opphører, og vil skape et oppfyllelsespress. Bestemmelsen kan derfor benyttes selv om tilskuddsmottaker var i god tro.

Det følger av første ledd at tilskuddet kan avkortes helt eller delvis i de tilfeller der tilskuddsmottaker uaktsomt eller forsettlig (forsettlig er ikke aktuelt for tilskudd til feltbarnehager § 6-9 første ledd – direktoratets merknad) har gitt feil eller mangelfulle opplysninger i søknaden, som har eller ville dannet grunnlag for en urettmessig utbetaling av tilskuddet. I de tilfeller foretaket har gitt uriktige opplysninger i aktsom god tro, kan avkortning ikke finne sted. Det stilles imidlertid strenge krav til tilskuddsmottakers aktsomhet.

I henhold til annet ledd kan tilskuddet også avkortes dersom tilskuddsmottaker etter Reindriftsforvaltningens vedtak driver eller har drevet sin virksomhet i strid med lover eller forskrifter for reindriftsnæringen. Bestemmelsen har som formål å påvirke tilskuddsmottaker til å legge om til en lovlig drift samt å markere at staten ikke ønsker å støtte ulovlig virksomhet».

Landbruksdirektoratet legger til grunn at den samme vurdering vil gjelde i forhold til tilskudd til feltbarnehage. Det vises til at bestemmelsen i § 6-9 første ledd har

tilsvarende ordlyd som i forskrift om tilskudd til siidaandeler og tamreinlag § 11, med unntak av at første ledd i § 6-9 ikke har alternativet «*forsettlig*».

10.1.1 Om simpel uaktsomhet

Når det skal vurderes om tilskuddsmottaker har opptrådt uaktsomt (simpel uaktsomhet) er dette en vurdering av om vedkommende person har opptrådt i strid med hva en alminnelig aktsom person i samme situasjon og stilling ville gjort. Dette er en objektiv vurdering, der man setter opp en norm for hva en alminnelig aktsom næringsdrivende ville gjort i samme situasjon, og sammenlignet denne med handlingene til den aktuelle tilskuddsmottaker.

I norsk rett er det skjerpet aktsomhetskrav når det er næringsdrivendes opptreden som skal vurderes. Det forventes blant annet at næringsdrivende setter seg inn i og holder seg oppdatert på lovverk og regler som gjelder for hans eller hennes næringsutøvelse. Dette gjelder regler om tilskudd, skatt, reintall mv. Ved vurdering av hvorvidt opptreden var aktsom må saksbehandler foreta en avveining av forskjellige hensyn, for eksempel om det var uklarheter i søknadsskjema, regelverk og lignende. Det må også ses hen til tidligere praksis der aktsomhetskravet er blitt vurdert.

10.1.2 Når skal bestemmelsen i § 6-9 første ledd brukes?

Forskriftens § 8 første ledd er en «*kan*»-bestemmelse, noe som betyr at det hører under forvaltningens frie skjønn hvorvidt bestemmelsen skal benyttes. Vurderingen skal gjøres på bakgrunn av avveining av momenter som forholdets art, hvor klanderverdig forholdet er, grad av uaktsomhet osv.

Vurderingen om hele eller deler av tilskuddet skal avkortes beror i utgangspunktet på et fritt skjønn, slik at det må foretas en konkret helhetsvurdering i hver enkelt sak. Graden av avkorting bør stige proporsjonelt med handlingens alvorlighet, men det må i tillegg også foretas vurdering av driftsøkonomiske konsekvenser for den aktuelle tilskuddsmottaker. For å ivareta likebehandling bør det ses hen til tidligere behandling av lignende saker.

10.2 Annet ledd

Hvis søker driver eller har drevet sin virksomhet i strid med lover og forskrifter for reindriftsnæringen, og det er blitt konstatert et slikt forhold ved reindriftsmyndighetenes vedtak, kan hele eller deler av tilskuddet holdes tilbake til forholdet er rettet. Dette forutsetter at det er utvist uaktsomhet med hensyn til den lovstridige virksomheten. Ved grov uaktsomhet eller forsett kan hele eller deler av tilskuddet avkortes.

Bestemmelsen oppstiller tre kumulative vilkår (som alle må være oppfylt for at bestemmelsen i det hele tatt skal kunne anvendes):

- ✓ virksomheten må være i strid med lover og regler for reindriftsnæringen
- ✓ reindriftsmyndighetene må ha fattet vedtak om at lov eller forskrift er overtrådt
- ✓ det foreligger nødvendig skyldgrad (uaktsomhet, grov uaktsomhet eller forsett).

10.2.1 Virksomhet i strid med lover og regler for reindriftsnæringen

Det er kun brudd på lover og forskrifter for reindriftsnæringen som kan begrunne tilbakehold av tilskudd og avkorting. Hvis tilskuddsmottaker driver sin virksomhet i strid med andre lover og forskrifter som ikke har betydning for søknaden om tilskudd, må Landbruksdirektoratet benytte seg av andre virkemidler.

Eksempler på situasjoner som kan utløse anvendelse av § 6-9 annet ledd er at søker er en reieneier som har fått vedtak om pålegg om forholdsmessig reduksjon og ikke oppfylt dette vedtaket, at det ikke er levert melding om reindrift for søkers siidaandel mv.

10.2.2 Vedtak om at lov eller forskrift er overtrådt

Videre må det være fattet et gyldig vedtak av reindriftsmyndighetene som konstaterer at lov/forskrift er overtrådt av tilskuddsmottaker. Da forvaltningslovens utgangspunkt er at forvaltningsvedtak kan iverksettes straks, vil ulovlig forhold i henhold til forvaltningsvedtak foreligge selv om det aktuelle vedtaket er påklaget, med mindre det er blitt gitt utsatt iverksettelse etter fvl § 42.

Tilbakehold av tilskuddet kan kun gjøres inntil det ulovlige forholdet er rettet. Det betyr at gamle vedtak fra reindriftsmyndighetene med pålegg om retting, som er oppfylt, ikke kan tjene som grunnlag for avkorting eller tilbakehold.

Til vurdering av skyldkrav og adgang til å avkorte deler eller hele beløpet/tilbakehold av tilskuddet, vises til vurdering under § 6-9 første ledd.

10.2.3 Annet ledd annen setning

Annen setning forutsetter grov uaktsomhet eller forsett. I henhold til denne bestemmelsen vil ikke tilskuddsmottaker ha sjanse for å rette opp forholdet – tilskuddet avkortes med en gang. Ved vurdering hvorvidt opptreden var grov uaktsom må saksbehandler foreta vurdering mot en aktsomhetsnorm.

I de tilfeller der myndighetenes reaksjon er betinget av at uaktsomheten er grov, må dette vurderes særskilt. Vurderingen av om tilskuddsmottaker har opptrådt grov uaktsomt skal gjøres på samme måte som vurdering av simpel uaktsomhet. Forskjellen her er graden av avviket.

Ved grov uaktsomhet dreier det seg om et markert avvik fra alminnelig handlemåte for en alminnelig aktsom person i samme stilling og situasjon. Også dette er en objektiv vurdering. Vurderingen er den samme som for simpel uaktsomhet, og alle relevante momenter skal tas med.

Vurdering om forsett er en subjektiv vurdering som betyr at forvaltningen i den enkelte sak må sannsynliggjøre at tilskuddsmottaker ved sin handling må ha ment å ville tilegne seg en urettmessig utbetaling av tilskudd. Det må foreligge saklig årsakssammenheng mellom handlingen og den urettmessige utbetalingen.

I henhold til fvl § 25 er det skjerpet krav til begrunnelse til inngripende vedtak som for eksempel vedtak om avkorting og tilbakebetaling. Det anbefales derfor at

saksbehandler heller vurderer forholdet opp mot uaktsomhetskravet, ettersom dette er en objektiv vurdering.

Avgjørelse om å avkorte tilskudd er et enkeltvedtak, jf fvl § 2. Reglene i forvaltningslovens kap. IV-VI kommer til anvendelse.

11. Til § 6-10 – Innkreving av tilbakebetalings- eller avkortingsbeløp

Bestemmelsen i § 6-10 tilsvarende bestemmelser om innkreving i andre forskrifter om tilskudd innen reindrift. I merknader til tilsvarende bestemmelse i forskrift om tilskudd til siidaandeler og tamreinlag § 12 første og tredje ledd er det sagt følgende:

«Første ledd fastslår at tilbakebetalingsbeløp eller avkortingsbeløp kan kreves tilbakebetalt eller motregnes i senere tilskuddsutbetalinger. Paragrafen tilsvarende bestemmelser i andre tilskuddsforskrifter innenfor Landbruks- og matdepartementets forvaltningsområde.

Tredje ledd hjemler adgangen til å kreve renter tilsvarende den til enhver tid gjeldende forsinkelsesrenten. Der tilskuddsmottakeren har vært i god tro angående feilutbetalingen, pålegges det ingen rente på tilbakebetalingskravet. I tilfeller hvor foretaket burde ha forstått at tilskuddet måtte betales tilbake, løper rentene fra tilbakebetalingskravet kom frem til mottaker, mens det der foretaket har vist grov uaktsomhet eller forsett, kan det kreves renter fra utbetalingstidspunktet for det urettmessige tilskuddet».

11.1 Første ledd

Første ledd omhandler tilfeller der utbetaling har skjedd i strid med vilkårene for tilskudd.

11.1.1 Forutsetninger for innkreving

For at tilbakebetaling skal kunne kreves, må vedtaket om innvilget tilskudd omgjøres etter fvl § 35. Dette betyr at tilskuddsmottaker må motta forhåndsvarsel etter fvl § 16 med frist for uttalelse. Videre må vilkår for omgjøring etter fvl § 35 være oppfylt.

Dersom feilen avdekkes etter at underretning om vedtaket er kommet frem til søker, vil en omgjøring til ugunst for søker normalt være avhengig av at vedtaket regnes som ugyldig, jf fvl § 35 første ledd bokstav c.

Vedtaket kan også omgjøres til skade for søker selv om det ikke er ugyldig, hvis det har gått mindre enn tre uker siden vedtaket ble sendt, og hensyn til andre privatpersoner eller offentlige interesser tilsier det, jf fvl § 35 annet ledd. I sistnevnte tilfelle må melding om omgjøring sendes søker innen tre måneder etter at vedtaket om tilskuddsutbetaling ble sendt, jf fvl § 35 annet ledd.

I tilfellene der vedtaket om utbetaling bygger på feil faktaopplysninger eller mangler hjemmel, vil vedtaket som hovedregel være ugyldig etter alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper. Det må likevel foretas en konkret vurdering av om

vedtaket er ugyldig etter den ulovfestede ugyldighetslæren. Det er en henvisning til denne i fvl § 35 siste ledd. Ugyldighetslæren omfatter innholdsmangler, tilblivelsesmangler og skjønns­mangler. Saks­behandler bør konsultere med en jurist før slik vurdering foretas.

Hvis det foreligger en saks­behandlingsfeil i saken, må saks­behandlingsfeilen ha hatt bestemmende virkning på vedtakets innhold, jf fvl § 41. Det vil si at vedtaket ville ha blitt annerledes hvis saks­behandlingsfeilen tenkes borte.

Omgjøring av vedtaket om tilskudd og krav om tilbakebetaling av urettmessig utbetalt tilskudd er to separate enkeltvedtak. Det er knyttet klageadgang til hvert av vedtakene, noe tilskuddsmottaker må opplyses om. Som oftest gjøres disse vedtakene i samme vedtaksbrev.

11.1.2 Om motregning

Første ledd angir en selvstendig hjemmel til motregning i fremtidige tilskuddsutbetalinger. Det betyr at forvaltningen ikke trenger å gå veien om ulovfestede motregningsregler i pengekravsretten.

For øvrig må imidlertid vilkårene i den ulovfestede motregningslæren foreligge. Vil­kårene er følgende:

- ✓ Hovedkrav og motkrav må bestå mellom samme parter.
- ✓ Motkravet må være forfalt.
- ✓ Frigjøringstiden for hovedkravet må være kommet.
- ✓ Motkravet må være et rettslig krav – det må være fattet et vedtak om avkorting/tilbakebetaling mv.

Generelt er det enklere å motregne fremfor å kreve et beløp tilbakebetalt. Forvaltningen slipper også kostnader med evt. inkasso og tvangsinn­drivelse av krav.

Dersom det foretas motregning må vedtaket om utbetaling av tilskudd omgjøres, se avklaring ovenfor. Beslutning om motregning er ikke enkeltvedtak og kan ikke påklages. Det må imidlertid alltid sendes motregningserklæring før motregning foretas. Erklæring kan ikke sendes før kravet på tilbakebetaling av tilskudd er forfalt. Det betyr at Landbruks­direktoratet må først sende faktura på tilbakebetaling, og kan kun erklære motregning hvis faktura ikke blir betalt innen forfall.

11.2 Annet ledd

I henhold til annet ledd, kan også andre krav fra reindriftsmyndighetene enn de som gjelder tilbakebetaling av tilskudd, motregnes i tilskuddsutbetalinger. Dette kan gjelde for eksempel krav på tvangsmulkt etter reinl. § 76 og krav på avgift for brudd på bruksregler etter reinl. § 77.

11.3 Tredje ledd

Bakgrunnen for denne regelen er at det skal være lite attraktivt for tilskuddsmottaker å ta sjansen på å beholde et uberettiget beløp inntil det eventuelt blir krevd tilbake. Regelen søker også å forhindre at feilutbetalinger

skjer, ettersom risikoen for å bli ilagt renter skal skjerpe søkers aktsomhet ved utfylling og innlevering av søknad om tilskudd.

Selv om rentefoten fastsettes på samme måte som i lov om renter ved forsinket betaling, har forskriftens § 9 annet ledd videre adgang til å kreve rente, enn forsinkelsesrentelovens hovedregel i § 2, der renter først begynner å løpe ved forfall.

11.3.1 Om aktsomhetskravet

Vilkåret «*aktsom god tro*» er et innarbeidet juridisk begrep. Vurderingen er objektiv og ligner til dels på vurderingen om en tilskuddsmottaker har opptrådt uaktsomt. Vurderingstemaet er om tilskuddsmottaker kjente eller burde kjenne til at utbetalingen av tilskuddet var urettmessig, det vil si at tilskuddsmottaker ikke hadde krav på utbetalingen.

Når det skal vurderes om tilskuddsmottaker har opptrådt uaktsomt (simpler uaktsomhet) er dette en vurdering av om vedkommende har opptrådt i strid med hva en alminnelig aktsom person i samme situasjon og stilling ville ha gjort. Dette er en objektiv vurdering, der man setter opp en norm og sammenligner denne med handlingene til den aktuelle tilskuddsmottakeren.

I normen for hva en alminnelig aktsom reieneier plikter å gjøre, sees det hen til pliktene og rettighetene som fremgår av forskriften. En siidaandelsleder blir regnet som en profesjonell part, slik at aktsomhetskravet høynes. Det forventes blant annet at den som søker om tilskudd til feltbarnehage setter seg inn i og holder seg oppdatert på lovverk og regler som gjelder vedkommendes næringsutøvelse. Dette gjelder regler om tilskudd, skatt, rapportering mv.

11.3.2 Om grov uaktsomhet og forsett

Vurderingen av om tilskuddsmottaker har opptrådt grovt uaktsomt skal foretas på samme måte som ved simpler uaktsomhet. Forskjellen her er graden av avviket. Ved grov uaktsomhet dreier det seg om et markert avvik fra alminnelig handlemåte for en alminnelig aktsom person i samme situasjon. Også dette er en objektiv vurdering. Graden av avvik må vurderes opp mot avvikets art og omfang. Hva har tilskuddsmottakeren gjort, hvor lenge har det pågått, hvor stort avvik representerer handlingen fra det som forventes av profesjonsutøvere i samme yrkesgruppe mv.

Når det skal vurderes om tilskuddsmottaker har opptrådt forsettlig er dette en subjektiv vurdering. Dette betyr at forvaltningen i den aktuelle sak må sannsynliggjøre at vedkommende ved sin handling må ha ment å ville tilegne seg en urettmessig utbetaling av tilskudd. Saksbehandleren må sette seg i tilskuddsmottakers sted og vurdere hva den aktuelle tilskuddsmottaker mente å gjøre ved sine handlinger. En vurdering av forsett er en psykologisk vurdering.

I henhold til fvl § 25 krever dette en svært nøye vurdering og begrunnelse, samtidig som det er svært krevende. Det anbefales derfor at saksbehandler ikke anvender regelen om forsett, men heller vurderer forholdet opp mot kravet om grov uaktsomhet, ettersom det siste forutsetter en objektiv vurdering.

Kapittel 8 – Tilskudd til utgifter ved fôring og flytting som følge av manglende konvensjon mellom Norge og Sverige om reinbeite

[Forskrift om Reindriftenes Utviklingsfond kapittel 8 – Tilskudd til utgifter ved fôring og flytting som følge av manglende konvensjon mellom Norge og Sverige om reinbeite](#) ble fastsatt av Landbruks- og matdepartementet ved forskrift av 23. juni 2017 nr. 985 og endret ved forskrift av 26. juni 2018 nr. 1030.

Ordningen ble innført fra og med reindriftsavtalen 2017/2018. Tidligere ble dette tilskuddet utbetalt med hjemmel i RUF sine retningslinjer for tilskudd til fôring og flytting på grunn av manglende reinbeitekonvensjon. Hensikten med ordningen er å dekke utgifter som reinbeitedistrikter i Troms og Nordland har som følge av manglende konvensjon mellom Norge og Sverige om reinbeite.

1. Begrepsavklaringer og saksbehandling

1.1 Begrepsavklaringer og presiseringer

Med «*andre nødvendige tiltak knyttet til fôring og flytting av rein*» forstås samtlige tiltak som er nødvendige for å gjennomføre fôring og flytting av reinen eller er egnet til å forbedre/minske kostnader ved fôring og/eller flytting. Slike tiltak kan for eksempel være innkjøp av fôringskjelker for å kunne spre fôret fortere og spare utgifter til innkjøp av fôr.

Med «*tradisjonelle vinterbeiteområder*» forstås de områdene som var avsatt til søker i den opphevede reinbeitekonvensjonen mellom Norge og Sverige. Det er ikke tilstrekkelig at distriktet kan bruke andre områder på svensk side, for eksempel på bakgrunn av en privat avtale, så lenge deres tradisjonelle vinterbeiteområder i Sverige er utilgjengelige. I slike tilfeller har distriktet rett til å søke om tilskudd til flytting av rein.

Med «*sedvanemessig flytting*» forstås flytting slik den har blitt praktisert av søker i perioden reinbeitekonvensjonen mellom Norge og Sverige var i kraft. Eventuell flytting som søker har foretatt etter at konvensjonen ble opphevet, for eksempel som følge av en privat avtale med svenske reineiere, anses ikke som «*sedvanemessig flytting*».

Med «*reindriftsmyndighetene*» forstås det forvaltningsorganet som er gitt myndighet til å behandle saker etter denne forskriften. Disse forvaltningsorganene er Landbruksdirektoratet som førsteinstans, og Landbruks- og matdepartementet som klageinstans.

1.2 Hvem kan søke om tilskudd?

I henhold til forskriftens § 8-2 kan tilskudd ytes til «*distrikt, siida, siidaandel eller reineier*» som:

- har hatt rett til reinbeite i Sverige på bakgrunn av den opphevede reinbeitekonvensjonen av 9. februar 1972 mellom Norge og Sverige, og som
- er forhindret fra å bruke sine tradisjonelle beiteområder og/eller foreta sedvanemessig flytting grunnet manglende konvensjon.

Søknader fra andre distrikter i området som ikke var omfattet av reinbeitekonvensjonen, skal avvises uten realitetsbehandling.

2. Til § 8-1 – Formål

Formålet med kapittel 8 er å bidra til å dekke utgifter som påføres distrikter, siidaer og siidaandeler som følge av at reinbeitekonvensjonen mellom Norge og Sverige er opphevet. I dette ligger at tilskuddet kun er ment til å dekke de ekstra utgiftene som distriktene pådrar seg for å bøte på de negative konsekvensene av manglende konvensjon, og ikke som annen type kompensasjon. Det kan derfor kun innvilges tilskudd som er beløpsmessig lik eller mindre enn søkers utgifter.

Ved tvil om tolkning av forskriftens øvrige bestemmelser kan formålsbestemmelsen trekkes inn som vurderingsmoment.

3. Til § 8-2 – Generelle vilkår

3.1 Første ledd

Forskriftens § 8-2 første og annet ledd oppstiller tre vilkår som alle må være oppfylt for at det skal innvilges tilskudd for frakt av reinslakt.

Søker må være:

- ✓ distrikt, siida, siidaandel eller reineier som har hatt rett til reinbeite i Sverige i kraft av den opphevede reinbeitekonvensjonen. Dette er følgende distrikter:
 - Balvatn, Saltfjellet, Ildgruben og Byrkije i Nordland
 - Helligskogen, Hjertind/Altevatn og Gielas i Troms.
Balvatn og Helligskogen har de siste årene ikke søkt om støtte til føring og flytting, da de ikke har hatt behov for slik støtte.
- ✓ forhindret fra å bruke sine tradisjonelle vinterbeiteområder på grunn av manglende konvensjon. Dette betyr at hvis distriktet kan bruke sine tradisjonelle vinterbeiteområder i Sverige i kraft av privat avtale med en svensk sameby i området mv, er distriktet ikke tilskuddsberettiget. Hvis det derimot er gjort avtale med en svensk sameby i et annet område, kan distriktet få tilskudd til flytting fra sine beiteområder i Norge til det området i Sverige som de disponerer i kraft av avtale.
- ✓ avskåret fra muligheten til å foreta sedvanemessig flytting i området. Tilskudd til flytting gis kun hvis dyrene må flyttes med biltransport fordi distriktet ikke lovlig kan drive dyrene inn til Sverige.

3.2 Annet ledd

I annet ledd stilles det tilleggs vilkår til den som søker om tilskudd til flytting av rein om at transportør og transportmiddel som benyttes til fraktoppdragene, har alle nødvendige godkjenninger for transport av levende rein.

Ordlyden «*nødvendig*» er brukt for å både avgrense og synliggjøre at det dreier seg om godkjenninger som er nødvendige for næringsmessig transport av dyr. De

nødvendige godkjenningene kan være godkjenning av transporthenger/lastebil fra Mattilsynet til frakt av levende rein mv. I henhold til Mattilsynets regelverk, kreves slik godkjenning kun ved transport av levende rein i tidsrom på 8 timer eller lengre.

3.3 Tredje ledd

Det innvilges ikke tilskudd for flere rein enn det antall rein som distriktet hadde lov til å ha på konvensjonsbeiter i kraft av den opphevede konvensjonen.

Hvis reinbeitedistrikter søker om tilskudd til både fôring og flytting fordi distriktet for eksempel har inngått avtale om flytting for en del av flokken, må det totale antall rein det gis tilskudd for, være innenfor det maksimale antall rein som distriktet kunne ha på konvensjonsbeite i kraft av den opphevede konvensjonen.

Dette kan illustreres ved følgende eksempler:

- ✓ Distrikt A søker om tilskudd til fôring av 2000 rein. I henhold til konvensjonen hadde distrikt A rett til å ha 1500 rein på konvensjonsbeite. Søknad innvilges for 1500 rein, resterende avslås.
- ✓ Distrikt B søker om tilskudd til fôring av 1100 rein og flytting av 980 rein. I henhold til konvensjonen hadde distrikt B rett til å ha 1600 rein på konvensjonsbeite. Her vil det bli innvilget tilskudd til fôring av 1100 rein og flytting av 400 rein, da dette gir den mest gunstige løsningen for søker.

3.4 Fjerde ledd

Fjerde ledd inneholder regel om samordning av tilskudd når både reinbeitedistriktet og enkelte siidaer/siidaandeler/reineiere innenfor det samme distriktet søker om tilskudd til fôring og flytting.

Hvis både distriktet og siida/siidaandel/reineier søker om tilskudd, vil tilskuddet bli beregnet slik:

- For reinbeitedistriktet:
(distriktets reintall minus reintallet til siida/siidaandel/reineier x det maksimale reintall distriktet kunne ha på konvensjonsbeite) : distriktets reintall.
- For siida/siidaandel/reineier:
(siidaandelens reintall x det maksimale reintall distriktet kunne ha på konvensjonsbeite) : distriktets reintall.

Dette kan illustreres med følgende eksempel:

- ✓ Distrikt A søker om tilskudd til fôring av 1600 rein, som er distriktets reintall per 31. mars. Samtidig søker en siidaandel i distriktet om fôring av 400 rein. Distriktet kunne i kraft av den opphevede reinbeitekonvensjon ha maksimalt 1500 rein på konvensjonsbeiter. Tilskuddet fordeles slik:
- For reinbeitedistriktet:
 $1600 - 400 = 1200$. $(1200 \times 1500) : 1600 = 1125$ dyr x kr 400 = kr 450 000.

- For siidaandelen:
 $(400 \times 1500) : 1600 = 375 \text{ dyr} \times \text{kr } 400 = \text{kr } 150\,000.$

4. Til § 8-3 – Beregning av tilskudd til fôring

Tilskudd til fôring av rein utgjør kr 400 per rein. Ved behandling av søknader som kun gjelder fôring av rein, skal satsen på kr 400 ganges med antall rein det søkes tilskudd for, begrenset oppad til det antall rein som distriktet kunne ha på konvensjonsbeiter i kraft av den opphevede konvensjonen.

For søknader som gjelder fôring og andre nødvendige tiltak skal det totale tilskuddet som innvilges ikke overstige det maksimale beløpet som distriktet kunne ha fått innvilget på bakgrunn av det maksimale antall rein distriktet kunne ha på konvensjonsbeite.

Dette kan illustreres med følgende eksempel:

- ✓ Distrikt A søker om tilskudd til fôring av 1200 rein og dekning av utgifter til andre nødvendige tiltak på kr 150 000. I henhold til konvensjonen hadde distrikt A rett til å ha 1500 rein på konvensjonsbeite. Tilskuddet blir beregnet slik:
 - $1200 \text{ rein} \times \text{kr } 400 = \text{kr } 480\,000$
 - Andre nødvendige tiltak = kr 150 000
 - Totalt omsøkt = kr 630 000
 - Maksimal utbetaling = kr 600 000 (det maksimale tilskuddet distriktet kan oppnå for fôring av 1500 rein).

5. Til § 8-4 – Beregning av tilskudd til flytting

Tilskudd til flytting av rein utgjør kr 0,18 pr rein pr km. Når man skal beregne tilskudd til flytting, skal 0,18 ganges med antall rein som er fraktet og totalt antall kilometer til og fra beiteområder i Sverige.

Dette kan illustreres med følgende eksempler:

- ✓ Distrikt A har fraktet 800 rein til og fra beiteområder i Sverige der de har avtale om beite med sameby B. Fraktavstand er 380 km en vei.
Tilskuddet blir beregnet slik:
 - $0,18 \times 800 \times (380 \times 2) = 109\,440$
- ✓ Distrikt C har fraktet 650 rein til beiteområder i Sverige, og 620 rein tilbake. Fraktavstand er 450 km en vei.
Tilskuddet blir beregnet slik:
 - $(0,18 \times 650 \times 450) + (0,18 \times 620 \times 450) = 102\,870.$

6. Til § 8-5 – Søknad og dokumentasjon

5.1 Første ledd

Søknaden skal sendes til Landbruksdirektoratet avdeling reindrift innen 31. mars det driftsåret søknaden gjelder. Hvis søknad gjelder høst-vinter 2018/2019, skal søknad om tilskudd sendes innen 31. mars 2019. Søknadsskjemaet finnes på Landbruksdirektoratets hjemmeside her ([opprett hyperkobling](#)).

Som vedlegg til søknad om tilskudd til flytting kreves dokumentasjon på at transportør har nødvendige godkjenninger for transport av levende rein. Hvis transporten foregår over så korte avstander at godkjenning ikke er nødvendig, må dette krysses av i søknadsskjemaet.

5.2 Annet ledd

Frist for å levere regnskap med dokumentasjon på utgiftene er 1. juli i driftsåret etter søknadsåret. Hvis et distrikt har søkt om tilskudd for driftsåret 2017/2018, må dokumentasjon på utgiftene og regnskap sendes inn innen 1. juli 2018.

I henhold til tidligere praksis i direktoratet, er manglende innsending av dokumentasjon innen 1. juli ikke alene grunnlag for å kreve tilskuddet tilbake. Landbruksdirektoratet skal imidlertid snarest etter fristen sende ut purring på dokumentasjon/regnskap med forholdsvis kort tilleggsfrist. Hvis ikke den nye fristen overholdes, skal det sendes ut varsel om tilbakebetaling av tilskudd til søker.

7. Til § 8-6 – Utbetaling

7.1 Første ledd

50 % av tilskuddet utbetales ved innvilgelsen. Summen skal fremgå av vedtaket, slik at det blir lett for økonomiansvarlig i ARD å føre kontroll med utbetalingene. Resttilskudd utbetales etter at søker har sendt inn regnskap og dokumentasjon, og dette er blitt godkjent av Landbruksdirektoratet.

Der distriktet har kjøpt reinfôr i store mengder og kan dokumentere å ha brukt hele summen allerede når de søker tilskudd, kan hele tilskuddet utbetales ved innvilgelsen. På det nye søknadsskjemaet finnes det avkrysningsalternativ for dokumentasjon på utgiftene.

7.2 Annet ledd

Uanvendt innvilget tilskudd skal tilbakeføres Reindriftens Utviklingsfond. Dette gjøres ved enkelt brev til søker, gjerne i samme brev som underretning om utbetaling av resttilskudd og godkjenning av regnskap/dokumentasjon.

8. Til § 8-7 – Opplysningsplikt og kontroll

Denne bestemmelsen er likelydende med § 6-7. Det vises derfor til punkt 7 i den delen av rundskrivet som gjelder kapittel 6.

9. Til § 8-8 – Retting av feilutbetalinger

Denne bestemmelsen er likelydende med § 6-8. Det vises derfor til punkt 8 i den delen av rundskrivet som gjelder kapittel 6.

10. Til § 8-9 – Avkorting og tilbakeholdelse

Denne bestemmelsen er likelydende med § 6-9. Det vises derfor til punkt 9 i den delen av rundskrivet som gjelder kapittel 6.

11. Til § 8-10 – Innkreving av tilbakebetalings- eller avkortingsbeløp

Denne bestemmelsen er likelydende med § 6-10. Det vises derfor til punkt 10 i den delen av rundskrivet som gjelder kapittel 6.

Kapittel 9 – Ekstraordinært tilskudd til kriseberedskap

[Forskrift for Reindriftens Utviklingsfond kapittel 9 – Ekstraordinært tilskudd til kriseberedskap](#) ble fastsatt av Landbruks- og matdepartementet ved forskrift av 26. juni 2018 nr. 1030.

Ordningen ble innført fra og med reindriftsavtalen 2017/2018. Hensikten med ordningen er å gi distriktene nødvendig økonomisk støtte ved beitekriser utover det ordinære tilskuddet, jf forskrift om tilskudd til reinbeitedistrikter og tamreinlag.

1. Til § 9-1 – Formål

Formålet med å gi ekstraordinært tilskudd til kriseberedskap er å forhindre tap av rein og andre store dyrevelferdsmessige utfordringer ved beitekriser.

Formålet tenkes oppnådd ved at det ytes tilskudd til reinbeitedistrikter og tamreinlag som har fått full utbetaling etter § 1-5 i forskrift om distriktstilskudd, men der slik tilskudd sammen med egen avsetning ikke er tilstrekkelig. Også reinbeitedistrikter og tamreinlag som ikke har fått tilskudd etter distriktstilskuddsforskriften kan ytes tilskudd slik at de blir satt i stand til å håndtere en ekstraordinær beitekrise.

2. Til § 9-2 – Definisjoner

I § 9-2 er «beitekrise» definert som «*en hendelse som avviker markant fra den normale beitevariasjonen som er mellom år, der en vesentlig andel av beitearealer er utilgjengelig, og det foreligger en betydelig risiko for omfattende tap av rein*». Definisjonen er i tråd med forslaget fra arbeidsgruppa som har utarbeidet rapport om kriseberedskap i reindriften, jf rapport 30/2017 pkt 1.

3. Til § 9-3 – Vilkår for tilskudd

3.1 Første ledd

Første ledd oppstiller to vilkår som begge må være oppfylt for at søker skal kunne innvilges tilskudd.

3.1.1 Første ledd bokstav a

Det er et krav om at det foreligger en beitekrise. Hva som er ansett som beitekrise, er definert i § 9-2. Beitekrise alene er imidlertid ikke tilstrekkelig for å kunne få tilskudd etter kapittel 9.

3.1.2 Første ledd bokstav b

Det er et vilkår om at tilskudd gitt gjennom forskrift distriktstilskudd § 1-5 tredje ledd ikke er tilstrekkelig for gjennomføring av nødvendige tiltak.

Vilkåret er oppfylt når distriktet har avsatt midler til kriseberedskap og fått tilskudd etter forskrift om tilskudd til reinbeitedistrikter og tamreinlag. Også der distriktet ikke har fått distriktstilskudd på grunn av manglende oppfyllelse av

enkelte krav i forskrift om distriktstilskudd, kan få ekstraordinært tilskudd til kriseberedskap. Fra driftsåret 2018/2019 er det et krav i forskrift om distriktstilskudd at en del av tilskuddet blir avsatt til kriseberedskap. Distrikter som ikke får slik tilskudd, har derfor ofte ikke mulighet til å avsette midler til kriseberedskap. Hensynet til dyrevelferd som er nevnt i § 9-1 taler for at også slike distrikter får tilskudd etter kapittel 9.

På denne måten er det synliggjort at ekstraordinært tilskudd innvilges når alle andre muligheter for tilskudd er uttømt, eventuelt der distriktet/tamreinlaget ikke har andre muligheter for finansiering av utgiftene i forbindelse med beitekrisen.

3.2 Annet ledd

Som hovedregel skal reinbeitedistriktet/tamreinlaget rådføre seg med kriseberedskapsutvalget ved gjennomføring av tiltak i forbindelse med beitekrisen. På denne måten sikres dialog mellom det berørte reinbeitedistriktet/tamreinlaget og kriseberedskapsutvalget. Som følge av dette blir utvalget satt i stand til å ha oversikt over tilstanden til slakteflokker og avgi uttalelser i forbindelse med beitekrisen, jf rapport 30/2017 pkt 7.2.

Det er ikke et absolutt krav at distriktet/tamreinlaget rådfører seg med utvalget før tiltaket gjennomføres (jf ordlyden «*bør*»). Det kan tenkes situasjoner der innhenting av slik uttalelse ikke er tilrådelig, for eksempel fordi tiltaket må settes i gang straks for å forhindre dyretap.

4. Til § 9-4 – Kostnader og satser

4.1 Første ledd

I bestemmelsen er det skissert en rekke tiltak for å synliggjøre hvilke kostnader som kan dekkes i forbindelse med beitekrisen. Bestemmelsen er ikke uttømmende, men angir de meste kjente tiltakene i forbindelse med beitekrise, jf rapport 30/2017 pkt 7.4 jf pkt 5. Det kan være lokale variasjoner på hvilke tiltak som er mest hensiktsmessige/lar seg gjennomføre.

Ofte vil eventuell uttalelse fra kriseberedskapsutvalget gi pekepinn på hvilke tiltak som bør dekkes i forbindelse med den konkrete beitekrisen.

4.2 Annet og tredje ledd

I disse bestemmelsene er det fastsatt følgende satser:

- Timesats for enkeltpersoners arbeidsinnsats er maksimalt kr 150.
- Statens satser skal anvendes for dekning av bruk av enkeltpersoners transportmidler.

Satsene er fastsatt for å unngå at de ulike reinbeitedistrikter og tamreinlag krever forskjellige timesatser og satser for bruk av enkeltpersoners transportmidler og annet utstyr. Fastsettingen er i tråd med RUF-forskriftens kapittel 4 og forskrift om fjerning av reindriftens gamle gjerdemateriell.

5. Til § 9-5 – Krav til søknad

5.1 Første ledd

For å kunne få tilskudd til kriseberedskap etter kapittel 9, må det fremmes en søknad til Landbruksdirektoratet på særskilt skjema. Søknadsskjemaet finnes på Landbruksdirektoratets hjemmeside her ([opprett hyperkobling](#)).

5.2 Annet ledd

Ved behandling av søknader om tilskudd til kriseberedskap skal Landbruksdirektoratet innhente uttalelse fra kriseberedskapsutvalget før vedtak treffes. Det er hensiktsmessig med slik uttalelse for å få en faglig vurdering om det reelt sett foreligger en beitekrise, jf definisjonen i § 9-2.

Kriseberedskapsutvalgene skal ha løpende oversikt over tilstander til slakteflokker, samt om nødvendig gjennomføre befaringer, jf rapport 30/2017 pkt 7.2. På denne måten er kriseberedskapsutvalgene godt rustet til å kunne vurdere om det foreligger beitekrise i det enkelte tilfelle.

6. Til § 9-6 – Opplysningsplikt og kontroll

Denne bestemmelsen er likelydende med § 6-7. Det vises derfor til punkt 7 i den delen av rundskrivet som gjelder kapittel 6.

7. Til § 9-7 – Retting av feilutbetalinger

Denne bestemmelsen er likelydende med § 6-8. Det vises derfor til punkt 8 i den delen av rundskrivet som gjelder kapittel 6.

8. Til § 9-8 – Avkorting og tilbakeholdelse

Denne bestemmelsen er likelydende med § 6-9. Det vises derfor til punkt 9 i den delen av rundskrivet som gjelder kapittel 6.

9. Til § 9-9 – Innkreving av tilbakebetalings- eller avkortingsbeløp

Denne bestemmelsen er likelydende med § 6-10. Det vises derfor til punkt 10 i den delen av rundskrivet som gjelder kapittel 6.

Med hilsen
for Landbruksdirektoratet

Tone Frantzen Seppola
seksjonssjef

Elena Guttormsen
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent og trenger derfor ingen signatur.